

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра теоретичних основ олімпійського та професійного спорту

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри

« » _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: Регіональні аспекти управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області

Виконав: студент 6541 групи

_____ Богатюк Ю.С.

Керівник роботи:

доцент, к.пед.н.

_____ Адаменко О.О.

Миколаїв - 2020 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. СТАН СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	10
1.1. Співвідношення основних понять дослідження: «управління», «менеджмент», «управління структурою у фізичній культурі та спорті»....	10
1.2. Структура управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області.....	15
1.3. Стан і рівень функціонування системи закладів у сфері фізичної культури і спорту у Миколаївській області.....	26
Висновки до першого розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	31
2.1. Порівняльний аналіз регіональних програм розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області.....	31
2.2. Рівень розвитку пріоритетних напрямів системи залучення населення до занять фізичною культурою та спортом в Миколаївській області.....	36
2.2.1. Розвиток фізичного виховання та спортивної підготовки в дошкільних та навчальних закладах освіти.....	36
2.2.2. Розвиток фізичної культури населення за місцем проживання, у місцях масового відпочинку та за місцем роботи.....	41
2.2.3. Розвиток масового спорту серед сільського населення.....	44
2.2.4. Фізкультурно-оздоровча та реабілітаційна робота серед осіб з інвалідністю.....	47
2.2.5. Розвиток спорту ветеранів.....	50
2.2.6. Розвиток системи спортивної реабілітації учасників бойових дій.....	51
2.2.7. Розвиток дитячого, дитячо-юнацького та резервного спорту.....	53
2.2.8. Розвиток спорту вищих досягнень.....	54
2.2.9. Кадрове та матеріально-технічне забезпечення системи фізичної культури та спорту.....	57
Висновки до другого розділу.....	60
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	61
3.1. Моніторинг рівня управління сферою фізичної культури і спорту у Миколаївській області.....	61
3.2. Моделі управління сферою фізичної культури та спорту.....	67
3.3. Шляхи підвищення ефективності управління сферою фізичної культури та спорту.....	71
Висновки до третього розділу.....	76
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	86

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТО – антитерористична операція

ЗВО – заклад вищої освіти

ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа

ООС – операція об'єднаних сил

СДЮСШ – спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа

ШВСМ- школа вищої спортивної майстерності

ВСТУП

Сьогодні система управління сферою фізичної культури та спорту України потребує реформування з метою приведення її у відповідність з європейськими вимогами і стандартами. Це можливо лише при об'єднанні зусиль органів виконавчої влади, місцевого самоврядування і громадських організацій та врахування специфіки регіональних запитів для повноцінного функціонування галузі.

Можливість якісних змін у розвитку фізичної культури та спорту країни сьогодні багато в чому обумовлюється рівнем реалізації Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (1993), Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, затвердженої Указом Президента України від 28 вересня 2004 р., № 1148/2004, Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, затверджена Кабінетом Міністрів від 9 грудня 2015 р. № 1320-р. А також рядом цільових програм як всеукраїнського рівня, так і регіонального, а саме: Програма розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області на 2019-2022 рр. [31] та Міська програма «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 рр. [20].

Значний внесок у розвиток теорії і практики управління сферою фізичної культури та спорту здійснили такі науковці: Галкин В. [3], Друкер П. [8], Еншин М. [9], Жданова О. [10], Жолдак В. [11], Золотов М. [14], Обожина, Д. [27], Переверзіна І. [29,40], Починкін А. [19], Сейранов С. [18], Сериков Г.Н. [36], Степанова О.Н. [37]. Серед вітчизняних дослідників можна виділити наступних: Гадайчук Д. [2], Гасюк І. [4, 5, 6], Городинська І. [7], Заярний О. [12], Ілляшенко С. [15], Кузьменко О. [16], Лукашук В. [17], Мічуда Ю. [21, 22, 23, 24], Павелко А. [28], Площинська А. [30], Приходько В. [35], Чередник Р. [42], Чеховська Л. [39, 43], та ін. Ці питання частково висвітлені в роботах зарубіжних дослідників, таких

як: Альбер М. [25], Амстронг С., Брюн М., Мескон М. [25], Тейлор Ф. [44], Файоль А. [41], Хайнеман Д., Хедоури Ф. [25].

Водночас роботи названих авторів, незважаючи на те, що в них висвітлюються численні важливі аспекти функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах ринкових відносин, не дають системного уявлення про регіональні аспекти управління у сфері фізичної культури та спорту.

Особливості регіональної системи фізичної культури та спорту Миколаївської області включають у себе проблеми як глобального характеру, так і особливі для регіону запити, а саме: недостатня рухова активність та низький рівень здоров'я населення, особливо молоді; застаріла матеріально-технічна база; низький рівень забезпечення обладнанням та інвентарем спортивних закладів; недостатнє фінансування галузі.

Пошук шляхів вирішення поставлених проблем з урахуванням регіональних аспектів в сфері управління фізичною культурою і спортом у Миколаївській області і зумовило вибір теми дослідження.

Мета і завдання дослідження Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування регіональних аспектів управління сферою фізичної культури та спорту у Миколаївській області та розробка шляхів підвищення ефективності щодо їх подальшої реалізації.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних *завдань*:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з проблем управління сферою фізичної культури та спорту з метою визначення співвідношення основних понять дослідження: «управління», «менеджмент», «управління сферою фізичної культури та спорту» та ін.;

2. Дослідити регіональні аспекти управління у сфері фізичної культури та спорту Миколаївської області;

3. Дослідити рівень розвитку пріоритетних напрямів системи залучення населення до занять фізичною культурою та спортом в Миколаївській області;

4. Здійснити моніторинг рівня управління системою закладів у сфері фізичної культури і спорту у Миколаївській області;

5. Розробити шляхи підвищення ефективності управління сферою фізичної культури і спорту в Миколаївській області.

Об'єкт дослідження – процес управління сферою фізичної культури і спорту в Миколаївській області.

Предмет дослідження – регіональні аспекти управління сферою фізичної культури і спорту в Миколаївській області.

У процесі виконання магістерської роботи були використані наступні *методи дослідження*: метод системного аналізу; аналіз наукової літератури та документів, що характеризують функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту; статистичні методи аналізу; моделювання; анкетування керівників структур, тренерів та спортсменів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- у кваліфікаційній роботі обґрунтовано і виявлено співвідношення між поняттями «управління» і «менеджмент», що стало передумовою для більш глибокого наукового трактування інших понять таких як: «управління сферою фізичної культури та спорту» та «спортивний менеджмент»;
- розроблено процесуальну і структурно-функціональну моделі управління у сфері фізичної культури та спорту Миколаївської області. Науковий аналіз структурно-функціональної моделі дав можливість встановити сутнісні відносини та зв'язки між рівнями управління структурою у сфері фізичної культури та спорту
- розроблено шляхи підвищення ефективності управління сферою фізичної культури і спорту в Миколаївській області щодо забезпечення подальшого функціонування та розвитку структури.

Практична значущість одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути застосовані у різних практичних сферах,

пов'язаних із функціонуванням та розвитком системи управління сферою фізичної культури та спорту на регіональному рівні.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Головні положення дослідження були апробовані під час участі у роботі XX Міжнародної науково-практичної конференції « Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи», яка відбулася 17-18 грудня 2020 р. у Харківській державній академії фізичної культури.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел. Робота викладена на 79 сторінках тексту, містить 7 таблиць і 3 рисунки. У бібліографії подано 44 джерел, з них – 3 публікації зарубіжних авторів. Та 4 додатки.

РОЗДІЛ 1. СТАН СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

1.1. Співвідношення основних понять дослідження: «управління», «менеджмент», «управління сферою фізичної культури та спорту», «спортивний менеджмент».

У період формування в Україні ринкових відносин поряд зі звичайним поняттям «управління» (суспільством, сферою, галуззю, організацією, персоналом та ін.) усе частіше застосовується інший термін «менеджмент». Тому важливо розглянути, що є спільного і різного в їх значенні. У даний час серед провідних фахівців таких як: Городинська І.В. [7], Жданова О.М. [10, 39], Мічуда Ю.П. [21-24], Починкин А.В. [19], склалися дві основні точки зору на тлумачення термінів «управління» і «менеджмент». Жданова О.М. використовує ці поняття як ідентичні, взаємозамінні, як синоніми [39].

Дослідники Мічуда Ю.П. і Починкин А.В. дотримуються думки про те, що термін «управління» вживається для назви багатоаспектної діяльності, яка є ширшою порівняно з діяльністю під назвою «менеджмент» [19, 21]. У викладенні сутності управління доцільно дотримуватися саме цієї точки зору.

Цікавими в рамках нашого дослідження є погляди на визначення і співвідношення понять «управління» та «менеджмент» зарубіжних дослідників.

Фредерік Тейлор визначив поняття «менеджмент» як управління підприємством [44]. Анри Файоль писав: «управляти — значить передбачувати, організовувати, розпоряджатися, координувати та контролювати» [41].

Мескон М. Х., Альбер М. М., Хедоури Ф. стверджували: « управління — це особливий вид діяльності, що перетворює неорганізовану масу у ефективну, ціле направлену та дієву групу» [25, с. 18]. А поняття «менеджмент» ці дослідники представляли як сукупність принципів, методів і засобів управління з метою підвищення ефективності підприємницької

діяльності і збільшення прибутку. Вони одні з перших визначили комерційну функцію менеджменту [25].

Отже, виходячи з аналізу визначень, «управління» можна розглядати як: науку, мистецтво, функцію, апарат або орган та ін.

Управління як наука. Вперше розгляд управління як засобу підвищення ефективності праці та діяльності організацій і як наукової проблеми відбувся у сфері промислового виробництва. Виникнення сучасного підходу до проблем управління пов'язано з іменем Ф. Тейлора, який у своїй роботі «Принципи наукового управління» (1911 р.), заклав основи наукового підходу до вивчення та організації праці, до управління діяльністю організацій. Книга Ф. Тейлора традиційно вважається початком визнання управління наукою та самостійною сферою досліджень [44].

Поступово наука управління значно розвинулась, вийшла за межі однієї галузі та стала міжгалузевою. Зародились різноманітні наукові школи, зокрема: класична, людських стосунків, поведінкових наук та інші.

Управління як мистецтво. Розуміння управління як мистецтва пов'язано із здатністю ефективно застосовувати накопичені знання і досвід у практичній управлінській діяльності. Характеристика управління як мистецтва обумовлена тим, що фізкультурні та спортивні організації являють собою складні відкриті соціальні системи, на функціонування яких впливають численні та різноманітні чинники як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Управління повинно бути єдиним процесом, який поєднує науку і мистецтво, вимагає не тільки систематичного поповнення наукових знань, але й постійного розвитку особистісних якостей управлінця, його здібностей застосовувати отримані знання в нестандартних ситуаціях практичної діяльності (мистецтво управління) з метою забезпечення тісної взаємодії з персоналом і створення умов для ефективної реалізації трудового потенціалу працівників.

Завдяки складності системи управління являється і наукою і мистецтвом. Менеджмент = мистецтво + досвід + навчання. Для ефективного

управління необхідні спеціальні здібності. Дані здібності менеджер здобуває у процесі діяльності тобто практичним шляхом.

Управління як функція. Поняття «управління» у загальному вигляді розглядається як елемент, функція організованих систем різної природи (технічних, біологічних, соціальних). Це забезпечує збереження їхньої визначеної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію сформованих цілей і програм.

Фізична культура і спорт відносяться до сфери соціального життя, являючи собою невід'ємний елемент нематеріального виробництва. Тому використання поняття «управління» до сфери фізичної культури і спорту є правомірним. Управління реалізується за допомогою виконання ряду управлінських дій, що одержали назву функцій управління.

Характеристика управління як функції діяльності фахівців фізкультурно-спортивної організації може бути здійснено на основі аналізу посадових обов'язків, тарифно-кваліфікаційних характеристик посад керівників і спеціалістів фізичної культури та спорту, головне завдання яких полягає в офіційній фіксації розподілу праці.

Управління як апарат або орган. Управління часто асоціюється з апаратом управління як специфічним складником фізкультурно-спортивної організації. За відсутності такого апарату організація, як цілісне утворення, існувати та ефективно функціонувати не може. Важливим є не тільки наявність апарату управління, але і його структурний склад, характер зв'язків між ланками та елементами структури управління, ступінь централізації і децентралізації, повноваження і відповідальність працівників, які посідають різні посади в апараті управління. Відмінною рисою більшості фізкультурно-спортивних організацій є те, що в управлінні ними беруть участь їхні члени, у зв'язку з чим усе гостріше стають питання переходу від автократичного (адміністративного) до демократичного стилю управління.

Управління сферою фізичної культури і спорту – це система конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення

ефективного функціонування і планового розвитку сфери фізичної культури і спорту, з метою найповнішого задоволення потреб людей у фізичному вдосконаленні.

Дослідник Мічуда Ю. стверджує, що управління у сфері фізичної культури і спорту суттєво відрізняється від інших різновидів бізнесу. Процес виробництва послуг у сфері фізичної культури і спорту – це цілеспрямований вплив виробника (інструктора, тренера) на предмет праці – психофізіологічний та емоційний стан споживача (клієнта, спортсмена), що втілюється у рівні здоров'я чи спортивної форми. Цілком зрозуміло, що ця обставина зумовлює високу відповідальність виробника цих послуг і відповідно підприємця за її якість. Адже неправильна методика оздоровчих занять чи тренування безпосередньо загрожує здоров'ю споживачів послуг у сфері фізичної культури та спорту. Слід мати на увазі й те, що фізична культура і спорт належать до соціальної сфери народного господарства. Це зумовлює модифікації у реалізації загальноекономічних принципів здійснення підприємництва у сфері фізичної культури і спорту. Тут надзвичайно високою є ціна ризику в підприємницькій діяльності. На відміну від матеріального виробництва, де підприємницький ризик можна розглядати як органічний компонент господарської діяльності, у сфері фізичної культури і спорту він не повинен бути обов'язковою умовою підприємництва. Ступінь економічного ризику необхідно звести до мінімуму [24, с. 16].

В останні роки в нашому лексиконі з'явилося зовсім нове слово «менеджмент». Термін «менеджмент» запозичений з англійської мови (“manage”) і буквально перекладається як «управління, завідування, організація». Цей термін застосовується по відношенню до бізнес-організацій (фірм, підприємств), які діють в ринкових умовах. Вони зосереджені на досягнення своїх цілей на ринку: задоволення потреб клієнтів і отримання прибутку. Основним призначенням менеджменту є отримання бажаних результатів від узгоджених дій багатьох людей, менеджмент – це, перш за все, комерційна діяльність (бізнес) групи людей або трудового колективу,

«управління бізнесом через філігранну роботу з людьми», які здійснюють економічну діяльність на ринку. Отже, менеджмент – це система заходів щодо ефективного управління організацією, фірмою, підприємством в сучасних умовах і на науковій основі.

Менеджмент сьогодні – постійні зміни та неперервне вдосконалення. Спеціалісти вважають, що не існує ідеальної та єдиної моделі менеджменту. Для кожної фірми менеджмент є унікальним. Є лише загальні закономірності та елементи, які використовуються, як правило, усіма.

Спортивний менеджмент – це теорія та практика ефективного управління організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості в сучасних ринкових умовах. Мета менеджменту в фізичній культурі та спорті – стан фізкультурно-спортивної організації, можливий та необхідний, якого бажано досягти.

Продукт діяльності фізкультурно-спортивної організації – це послуги у сфері фізичної культури та спорту тобто, організовані форми занять фізичними вправами та спортом, програми спортивних тренувань, спортивні заходи та свята і т.п. Спортивний менеджмент — це один з видів галузевого, спеціального менеджменту, об'єктом управління якого є організації фізкультурно-спортивного спрямування. Спортивний менеджмент — це теорія і практика ефективного управління структурами фізкультурно-спортивної спрямованості у сучасних ринкових умовах [29, с. 4].

У кожній організації є професійний керівник, менеджер. Менеджер у галузі фізичної культури та спорту — це фахівець, що займає, як правило, керівну посаду у фізкультурно-спортивній організації і володіє мистецтвом управління [29, с. 11]. Таким чином, менеджменту галузі фізичної культури і спорту — це спеціальна теорія и практика управління фізкультурними и спортивними організаціями в умовах ринкових відносин. Об'єктом спортивного менеджменту як самостійної науки являється сукупність фізкультурно-спортивних організацій країни, продуктом діяльності яких є надання фізкультурно-спортивних послуг.

Отже, аналіз співвідношення понять «управління» та «менеджмент» у сфері фізичної культури та спорту дає підстави сформулювати наступні висновки.

Поняття «управління» використовується для характеристики специфічної діяльності людини в неживій і живій природі, а також у соціальному житті, і тому воно ширше поняття «менеджмент», яке застосовується тільки для визначення управлінської діяльності в соціальному житті;

Поняття «управління фізичною культурою та спортом» доцільно використовувати, коли розглядаються фізична культура та спорт як галузі народного господарства, а поняття «менеджмент у фізичній культурі та спорті» — для визначення внутрішнього управління діяльністю різноманітних фізкультурно-спортивних організацій в умовах ринкових відносин.

1.2. Структура управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області

Галузь фізичної культури та спорту підпорядкована загальним засадам галузевого самоврядування. На сучасному етапі виникає потреба в розробці ефективної моделі управління сферою фізичної культури та спорту в регіонах, заснованої на оптимальному співвідношенні децентралізації і центральної влади та балансі державних інтересів та запитів регіональних громад.

Механізм управління в галузі фізичної культури та спорту реалізується на таких рівнях: центральному, регіональному, місцевому і галузевому.

Потребує особливої уваги налагодження співпраці між усіма організаціями, що надають фізкультурно-спортивні послуги. Це можливо реалізувати за умови органічного поєднання діяльності держави, урядових і

неурядових (громадських) та приватних організацій, установ та інститутів. Та використання всього резерву матеріально-технічної бази, а саме: спортивних споруд, обладнання, інвентарю.

Одночасно механізм управління необхідно розглядати в єдності з запитами соціальних груп які залучені до фізкультурної та спортивної діяльності до яких відносяться: учні дошкільних та загальноосвітніх закладів; студентська молодь; населення за місцем проживання, та за місцем роботи; спортсмени, ветерани, інваліди та інші категорії населення, що залучені до сфери фізичної культури та спорту.

Отже державна політика у сфері фізичної культури та спорту та є ґрунтуватися на розумінні трьох основних факторів: соціально-економічних обставин у яких розвивається політика і практика; характеру організацій, через які здійснюється політика; системи цінностей позицій і запитів тих груп населення, яким надаються відповідні послуги.

Ще одна проблема функціонування галузі на регіональному рівні це забезпечення фінансової підтримки, що має бути достатньою і стабільною. За таких умов це можливо забезпечити лише за умови взаємодії джерел фінансування галузі за такими напрямками. Перше – це активізація комерційних структур, що надають платні послуги всім споживачам послуг, включаючи професіональних спортсменів та спортсменів міжнародного класу та населення для підтримки фізичної форми та активного відпочинку. Другий напрям – це залучення регіонального та місцевого бюджету для реалізації функцій управління та підтримки сфери фізичної культури та спорту.

Тобто розподіл управлінських повноважень як у межах державної вертикалі: спортивна організація – регіон – муніципалітет, так і в напрямі економічної діяльності: громадський сектор (державний та регіональний бюджет) – недержавний некомерційний сектор (громадські об'єднання та організації) – приватний комерційний сектор (центри, комплекси, клуби, студії тощо).

З огляду на вище зазначені тенденції в управлінні сферою фізичної культури і спорту розглянемо структуру управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області.

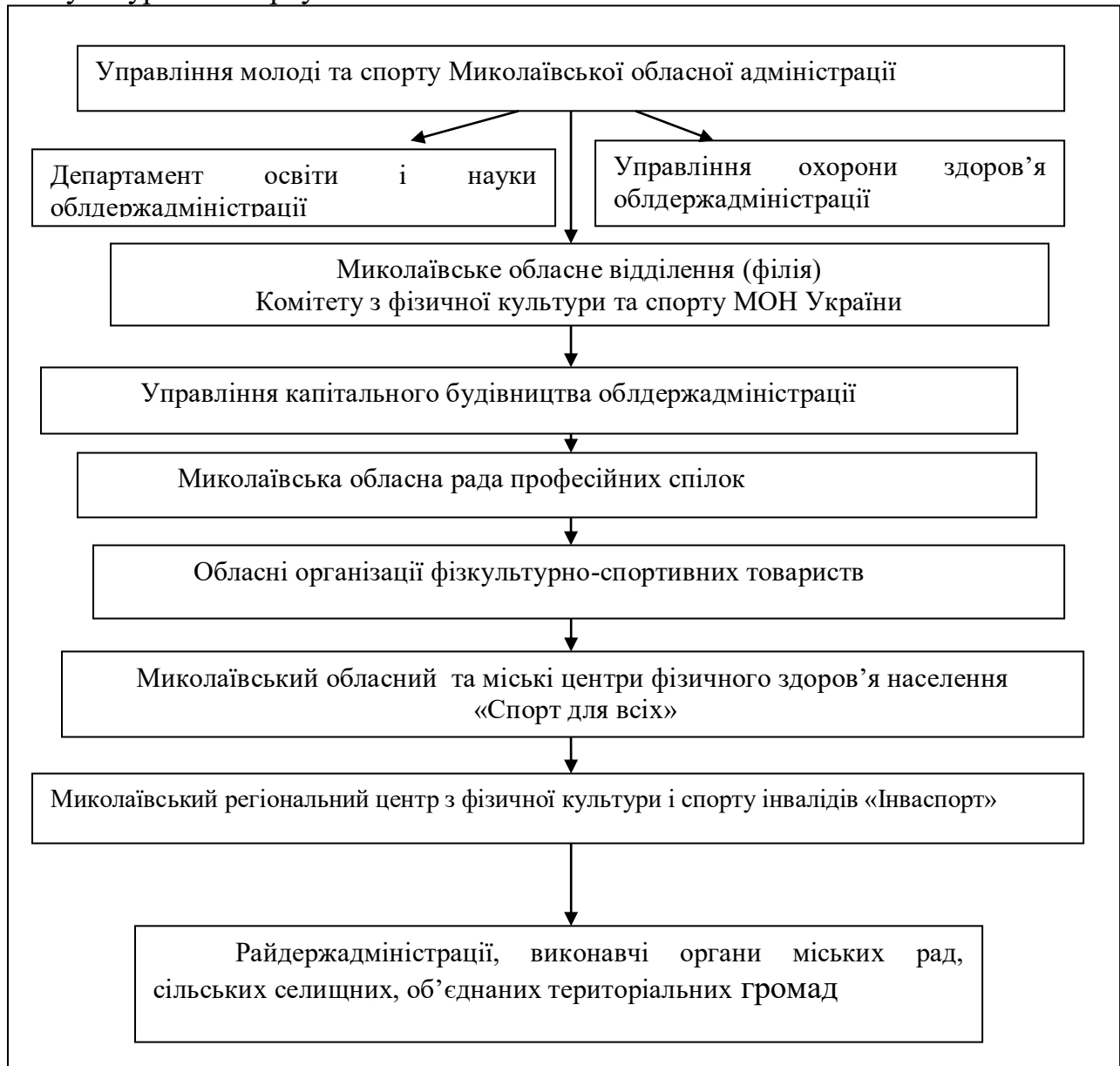

Рис 1. Структура управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області.

Галузь освіти в системі суспільних відносин держави є провідною силою і володіє високим потенціалом виховання підростаючого покоління.

Система освіти є невід’ємною частиною управління в галузі фізичної культури і спорту. Основним із головних завдань системи освіти в галузі фізичної культури та спорту є збереження та зміцнення здоров’я молоді, формування усвідомленого ставлення до власного здоров’я та формування здорового способу життя.

Ці професійно-специфічні завдання підкреслюють особливий характер співпраці освітньої галузі і сфери фізичної культури та спорту в роботі з учнівською та студентською молоддю.

У Миколаївській області сформована ефективна модель співпраці та взаємодії державних виконавчих органів, а саме: Управління молоді та спорту Миколаївської обласної адміністрації та Департаменту освіти і науки облдержадміністрації.

Модель взаємодії даних управлінських структур сформована на засадах виконавчо-оперативного та комплексно-галузевого характеру. Професійно-специфічні функції управління з фізичного виховання та спорту стали важливою складовою регіональної політики в галузі фізичної культури та спорту серед учнівської та студентської молоді області.

Це і співпраця даних органів по реалізації регіональних програм:

- Програми «Молодь Миколаївщини» на 2016 – 2020 роки [26];
- Програми розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області на 2019-2022 рр. [31];
- Міської програми «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 рр.[20].

Також реалізація спільними зусиллями управлінських структур функцій щодо формування обласної політики та її реалізації в галузі дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, позашкільної та вищої освіти в галузі фізичної культури та спорту, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи, нормативно-правового забезпечення розвитку фізичної культури та спорту та науково-методичної складової.

Згідно Звіту за 2019 р.по виконанню заходів Програми розвитку фізичної культури і спорту в Миколаївській області на 2019-2022 роки

Результатами співпраці для забезпечення рухової активності учнівської та студентської молоді проведено спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи, зокрема, Олімпійський День та Олімпійський тиждень; спортивно-масові заходи до Дня фізичної культури (спортивні змагання, майстер-класи, флешмоби); Спартакіади серед студентів 1-4 курсів з видів спорту, першості серед студентів з видів спорту [13, с. 1].

Проведення обласних комплексних спортивних заходів: спартакіади, спортивні, молодіжні ігри серед учнівської та студентської молоді закладів освіти. Відповідно до Календарних планів спортивно-масових заходів в Миколаївській області постійно проводяться обласні змагання серед навчальних закладів системи освіти. В обласних змаганнях задіяні всі рівні навчальних закладів. Протягом звітного періоду за учстю вихованців навчальних закладів всіх рівнів акредитації проведено: обласні етапи Всеукраїнських змагань: «Олімпійське лелечення», «Шкільна футзальна ліга», «Шкіряний м'яч»; спартакіаду серед допризовної молоді, 4 обласних спартакіади серед учнів ЗОШ-інтернатів з волейболу, шахів, настільного тенісу, міні-футболу; 8 обласних Спортивних ігор: серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, коледжів, університетів, закладів фахової передвищої освіти, Молодіжних спортивних ігор, серед учнів закладів загальної середньої районів, міст, об'єднаних територіальних громад. Загалом в заходах взяли участь 478 команд (5430 учасників) [13, с. 2].

Забезпечення участі у Всеукраїнських спортивно-масових заходах: універсіадах, гімназіадах, юнацьких та молодіжних іграх, спортивних іграх України серед студентів коледжів та школярів, «Зеленій милі», Міжнародному дні студентського спорту, Всеукраїнських змаганнях серед школярів «Спортивна надія України», «Cool Games» серед школярів 4-11 класів [13, с. 2].

У 2019 році учні загальноосвітніх шкіл взяли участь у Всеукраїнських спортивно-масових заходах: «Шкільна футзальна ліга», «Спортивна надія України» з баскетболу, волейболу, «Шкільна баскетбольна ліга України 3х3», «Шкільна волейбольна ліга України», «Олімпійське лелеченя», з футболу «Шкіряний м'яч», Всеукраїнський фізкультурно-патріотичний фестиваль школярів України «Козацький гарт». Учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти Миколаївської області взяли участь у Спартакіаді серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти України 2019 року з видів спорту: волейболу (юнаки, дівчата); баскетболу 3х3 (юнаки, дівчата). Здобувачі фахової передвищої освіти Миколаївської області взяли участь у Спортивних іграх України серед студентів коледжів та технікумів з видів спорту. Учні та студентство Миколаївської області взяли участь міжнародних змаганнях, зокрема: XV Літній Універсіаді України з видів спорту, XXX Всесвітній Універсіаді з видів спорту; Європейських Студентських іграх з видів спорту.

Відповідно до заходів Програми проведено Всеукраїнський спортивно-масовий захід серед студентської молоді «Зелена миля», у якому взяли участь 500 здобувачів фахової передвищої та вищої освіти м. Миколаєва; Всеукраїнський спортивно-масовий захід серед студентської молоді, присвячений Міжнародному дню студентського спорту – взяли участь 500 осіб; Всеукраїнський спортивно-масовий захід серед учнів закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти «Challenge Fest» - взяли участь 700 учнів [13, с. 3].

Заходи щодо підвищення фізичної підготовки молоді призовного віку. Проведення сільських, селищних, районних, міських, обласної Спартакіади серед допризовної молоді та забезпечення участі у Всеукраїнській спартакіаді

У закладах загальної середньої освіти районів, міст, ОТГ області у квітні-травці 2019 року проведені районні (міські) Спартакіади серед допризовної молоді, в яких взяли участь учні 9-11 класів. В області

проведено обласну Спартакіаду серед допризовної молоді, учнів закладів загальної середньої освіти, в якій взяли участь 12 команд від районів, міст, ОТГ області. Команда юнаків Новоодеського ЗЗСО № 1 взяла участь у фіналі Всеукраїнської Спартакіади серед допризовної молоді, яка проводилася у м. Житомирі. З метою підвищення рівня фізичної підготовки молоді призовного віку в усіх закладах загальної середньої освіти працюють гуртки військово-спортивного та військовопатріотичного напрямку [13, с. 3].

Забезпечення закладів освіти всіх рівнів та акредитації сучасним спортивним обладнанням та інвентарем Протягом року в заклади середньої освіти придбано спортивне обладнання та інвентар на загальну суму 499,4 тис. грн. [13, с. 3].

Створення та функціонування спортивних клубів у закладах освіти всіх рівнів та акредитації. В усіх закладах загальної середньої середньої освіти створені спортивні клуби, які не реєстровані і працюють на громадських засадах. В ЗЗСО спортивні клуби планують проводять спортивно-масові заходи. Практичну допомогу в роботі спортивних клубів закладів системи освіти надають вчителі фізичної культури, педагогічні колективи. Спортивні клуби закладів вищої освіти Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова, Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського, Миколаївського національного аграрного університету функціонують та коригують роботу закладів вищої освіти з питань фізичного виховання та спорту, але не мають статус офіційного з причин фінансування. У 2019 році створено спортивний клуб у Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили [13, с. 4].

Система освіти має дієві та потужні можливості по впровадженню та формуванню державної політики як в галузі освіти так і сфери фізичної культури та спорту. В Миколаївській області створена потужна система, що дозволяє поєднувати можливості державних закладів освіти та органів виконавчої влади та збагачувати науково-методичний і практичний досвід роботи цих установ.

Ще одним пріоритетним напрямом співпраці з метою покращення здоров'я і та створення умов для реалізації здорового способу життя населення є взаємодія Управління молоді та спорту Миколаївської обласної адміністрації і Управління охорони здоров'я облдержадміністрації.

Результатами співпраці стали наступні напрями спільної діяльності.

Здійснення диспансеризації та динамічного спостереження за особами, які займаються фізичною культурою і спортом.

Наведемо статистичні данні діяльності Обласного фізкультурно-лікувального диспансеру за 2019 р.

Таблиця 1.1.

Надання послуг спортсменам
Обласним фізкультурно-лікувальним диспансером за 2019 р.

№	Надання послуг	Кількість спортсменів, що отримали послуги
1	Прийнято	36002 спортсмени в тому числі 924 з сільської місцевості
2	Медичний огляд (поглиблений та етапний)	6639 спортсменів
3	Поглиблений медичний огляд	5710 спортсменів
4	Велоергометричне дослідження (ВЕМ)	1484 спортсмени

Створення відділень спортивної медицини в госпітальних округах для доступності лікарсько-фізкультурної допомоги. В Первомайському госпітальному окрузі Комунальне підприємство «Первомайський міський центр первинної медико-соціальної допомоги» Первомайської міської ради створено кабінет спортивної медицини ц відділенні медичних профілактичних оглядів. У Східному госпітальному окрузі КНП «Новобузька ЦРЛ» створено кабінет спортивної медицини. На базі КНП «Багатопрофільна

лікарня Баштанського району» здійснюється диспансерний нагляд та динамічне спостереження за особами, що займаються фізичною культурою і спортом [13, с. 13].

Організація і здійснення антидопінгового контролю у спорті шляхом проведення допінг-проб у спортсменів учасників спортивних заходів регіонального рівня.

Здійснення спортивно-фізкультурної реабілітації учасників бойових дій, в тому числі осіб з інвалідністю. В Миколаївській області надання медико-психологічної допомоги учасникам АТО здійснюється в Миколаївському обласному госпіталі ветеранів війни. З цією метою проведено реорганізацію неврологічного відділення з відкриттям центру по реабілітації учасників АТО. В госпіталі функціонує реабілітаційний центр, до складу якого включено дві палати на 10 ліжок, кабінет лікувальної фізичної культури з двома залами для занять з пацієнтами механотерапією, зал для проведення індивідуальної та групової психологічної реабілітації [13, с. 13].

Під час комплексного лікування учасників АТО активно впроваджуються методи іпотерапії, арттерапії, що дали позитивні результати психологічної та соціальної реабілітації.

Обласні організації фізкультурно-спортивних товариств також активно залучаються в процесі управління і реалізації заходів програм розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області.

Виробничою фізичною культурою та масовим спортом за місцем роботи займаються Обласні організації фізкультурно-спортивних товариств.

Фізкультурно-спортивне товариство «Динамо» забезпечує організацію спортивно-масових заходів з працівниками правоохоронних органів. А також активно розширює мережу спортивних клубів. В 2019 р. в Миколаївському обласному ФСТ «Динамо» було створено два фізкультурно-спортивні клуби з самбо і дзюдо та дві філії з фехтування і веслування на байдарках і каное.

Фізкультурно-спортивне товариство «Спартак» здійснює співпрацю з профспілками. Добре налагоджена робота з галузевими організаціями

профспілок. Йде співпраця з 52 колективами підприємств, установ, організацій і 9 обласних комітетів профспілок.

До основних фізкультурно-спортивних товариств Миколаївської області ще належать «Колос» і «Україна» які також активно беруть участь у організації та проведенні масових фізкультурно-оздоровчих заходів для населення Миколаївської області. Фізкультурно-спортивне товариство «Колос» активно займається пропагандою здорового способу життя, фізичної культури і спорту серед сільського населення. Дане товариство сприяє підготовці та проведенню сільських спортивних ігор, конкурсу на найкраще спортивне село, а також надає практичну допомогу райрадам та ДЮСШ з актуальних питань з фізичної культури та спорту, узагальненню і впровадженню передового досвіду, пропаганді та активізації фізичної культури та спорту серед широких верств населення у сільській місцевості та ефективного використання спортивних споруд.

Ще однією ланкою, що активно залучає населення до участі у масових фізкультурно-спортивних заходів є Миколаївський обласний та міські центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». В Миколаївській області діють 3 центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Один обласний і два міські (м. Вознесенська та м. Нова Одеса). Наявність лише трьох закладів «Спорт для всіх» є недостатньою і унеможливорює охоплення всього населення області. Управління молоді та спорту облдержадміністрації постійно рекомендує райдержадміністраціям та виконавчим комітетам міських рад створення в кожній територіальній одиниці розширення мережі та відкриття центрів «Спорт для всіх».

В Миколаївській області створено дієву систему організацій, що забезпечують і здійснюють фізкультурно-оздоровчу та реабілітаційну роботу серед осіб з інвалідністю. В області діє Миколаївський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт». До системи даного центру входять:

- регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»;
- Миколаївська ДЮСШ для осіб з інвалідністю;
- Миколаївський міський фізкультурно-оздоровчий клуб інвалідів «Вікторія»;
- Вознесенський філіал регіонального центру «Інваспорт»;
- Первомайський міський фізкультурно-оздоровчий клуб інвалідів «Прометей»;
- Миколаївський міський центр реабілітації інвалідів [13, с. 10].

Спортивно-фізкультурна та реабілітаційна робота в Миколаївській області ведеться серед інвалідів таких нозологій: з вадами розумового та фізичного розвитку, з вадами опорно-рухового апарату та з вадами зору та слуху.

Активно ведеться робота по забезпеченню доступності надання фізкультурно-оздоровчих та реабілітаційних послуг для інвалідів учасників АТО та ООС. Ці послуги надають і навчальні заклади, а саме на базі Комунального закладу фахової перед вищої освіти «Миколаївський фаховий коледж фізичної культури» Миколаївської обласної ради продовжуються роботи по створенню відділення фізкультурно-спортивної реабілітації для учасників бойових дій. Для проведення учбово-тренувальних занять та спортивних змагань надають допомогу в організації учбово спортивно-оздоровча база «Динамо» та використовують спортивні зали та майданчики обласного фізкультурно-оздоровчого товариства «Динамо».

Отже, аналіз структури управління сферою фізичної культури та спорту у Миколаївській області свідчить про чіткість організаційної структури і багатоплановість реалізації фізкультурно-оздоровчих заходів і охоплення всіх верств населення. Позитивним в структурі управління фізичної культури і спорту є: взаємодія виконавчих органів з мережею фізкультурно-оздоровчих закладів як державних так і громадських організацій. Надання широкого спектру різноманітних фізкультурно-

спортивних, оздоровчих і реабілітаційних послуг як міському так і сільському населенню, охоплення населення всіх вікових груп, а також особлива увага надається особам з інвалідністю та ветеранам бойових дій. Особливою перевагою області є залучення фізкультурно-оздоровчих товариств та громадських організацій для організації заходів та надання спортивних баз: залів, майданчиків та ін. Все це свідчить про чіткість управління та організацію злагодженої роботи на рівні всіх структурних підрозділів сфери фізичної культури та спорту.

1.3. Стан і рівень функціонування системи закладів у сфері фізичної культури і спорту у Миколаївській області

Система закладів у сфері фізичної культури та спорту у Миколаївській області функціонує для забезпечення залучення населення до занять фізичною культурою і спортом та збільшення рухової активності.

Основними завданнями діяльності системи закладів фізичної культури і спорту в Миколаївській області згідно програми розвитку фізичної культури і спорту в Миколаївській області на 2019 -2022 рр. є:

1. Реалізація державної політики з питань фізичної культури і спорту на території Миколаївської області;
2. Залучення широких верств населення до систематичних занять фізичною культурою і масовим спортом, популяризації здорового способу життя та сприяння розвитку фізкультурно-спортивної реабілітації;
3. Максимальна реалізація здібностей обдарованої молоді, у тому числі молоді з обмеженими фізичними можливостями, у дитячо-юнацькому, резервному спорті, спорті вищих досягнень та виховання її в дусі олімпізму.

Загальні показники зайнятості населення фізичною культурою і спортом у Миколаївській області наступні: професійними видами спорту

займається 29063 особи, а оздоровчо-спортивною роботою 139712000 осіб, що складає 15,1 % усього населення області.

В Миколаївській області розвивається: 35 олімпійських видів спорту, 60 неолімпійських видів спорту та 18 видів спорту для осіб з інвалідністю.

Укладено 95 угод про співпрацю, з них: 31 з федерацією з олімпійських видів спорту та 64 з федераціями з неолімпійських видів спорту

Пріоритетними видами спорту для Миколаївської області є: академічне веслування бадмінтон, баскетбол, бокс, боротьба греко-римська, важка атлетика, велоспорт, веслування на байдарках і каное, вітрильний спорт, гандбол, змішані єдиноборства, кікбоксинг, легка атлетика, рукопашний бій, стрибки у воду, стрибки на батуті, фехтування.

До системи спортивних закладів, що забезпечують заняття фізичною культурою та спортом Миколаївської області входять:

- 42 ДЮСШ з них 11 СДЮСШОР;
- 2 Центри олімпійської підготовки (3 баскетболу та командних видів спорту та з пріоритетних видів спорту);
- 2 школи вищої спортивної майстерності (міська та обласна);
- 3 центри фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх";
- Регіональний центр спорту осіб з інвалідністю "Інваспорт";
- 4 обласні фізкультурно-спортивні товариства: "Динамо" України, "Спартак", "Колос", "Україна" ;
- 95 обласних осередків Всеукраїнських федерацій з видів спорту.

Загальний відсотковий еквівалент дітей, що займаються в ДЮСШ до загальної кількості дітей шкільного віку у Миколаївській області складає 14,1 %.

В області функціонує 12 дитячо-юнацьких спортивних шкіл, засновниками яких є фізкультурно-спортивні товариства.

Зараз фінансову підтримку залежно від контингенту учнів (спортсменів) та місця розташування отримують:

4 ДЮСШ – з обласного бюджету Миколаївської області: с. Радісний Сад Миколаївського району, с. Степове Миколаївського району, КДЮСШ облради «Колос», ОДЮСШ «Спартак».

6 ДЮСШ – з міського бюджету міста Миколаєва;

1 ДЮСШ – з районного бюджету Новоодеського району;

1 ДЮСШ – з районного бюджету Очаківського району [с. 14.].

Миколаївські спортсмени представляють нашу область у складі збірних команд України на європейських та світових змаганнях і їх представництво у збірній України постійно зростає про це свідчать кількісні показники за останні три роки. У 2017 році до складу Збірної України входило 437 миколаївських спортсмени, у 2018 році відповідно 394 спортсмени, а у 2019 році – 454 спортсмени.

Чисельний склад збірних України з олімпійських і неолімпійських видів представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Чисельний склад збірних з олімпійської та не олімпійських видів спорту в Миколаївській області у 2019 р.

Рівень учасників	Члени збірної України	Кандидати	Резерв	Усього
Олімпійські види	86	82	77	245
Неолімпійські види	69	77	53	199

Ці показники свідчать про активне і стабільне представництво спортсменів Миколаївської області у складі збірних України з різних видів спорту.

За результатами останніх Літніх Олімпійських ігор Миколаївська область завдяки досягненням своїх спортсменів посіла III місце у всеукраїнському заліку. Попереду лише м. Київ та Одеська область.

Отже аналіз системи функціонування системи закладів у сфері фізичної культури та спорту в Миколаївській області дає можливість зробити наступні висновки:

1. Загальні показники зайнятості населення фізичною культурою і спортом у Миколаївській області свідчать про залучення широких верств населення до систематичних занять фізичною культурою і масовим спортом;

2. Розвиток 95 олімпійських і не олімпійських видів спорту сприяє реалізації здібностей обдарованої молоді, у тому числі молоді з обмеженими фізичними можливостями.

3. Показники представництва спортсменів Миколаївщини в збірних України і на змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівня свідчить про високий рівень розвитку і результативні показники досягнень спортсменів.

4. Широка мережа спортивних закладів сприяє стабільним показникам залучення спортсменів не тільки обласного центру, а й сільської молоді до занять фізичною культурою і спортом в пріоритетних видах спорту для Миколаївської області.

Висновки до першого розділу

Аналіз наукової літератури дозволив дійти висновку про існування низки об'єктивних умов функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту. В розділі здійснено аналіз основних понять: «управління», «менеджмент», «управління сферою фізичної культури та спорту», «спортивний менеджмент».

Поняття «управління» використовується для характеристики специфічної діяльності людини в природі, а також у соціальному житті, і тому воно ширше поняття «менеджмент», яке застосовується тільки для визначення управлінської діяльності в соціальному житті. Поняття «управління фізичною культурою та спортом» доцільно використовувати, коли розглядаються фізична культура та спорт як галузі народного господарства, а поняття «менеджмент у фізичній культурі та спорті» — для визначення внутрішнього управління діяльністю різноманітних фізкультурно-спортивних організацій в умовах ринкових відносин.

Проаналізовано діяльність Управління молоді та спорту Миколаївської області та розроблено структуру управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області. Розкрито взаємозв'язок і шляхи співпраці між структурними елементами сфери управління фізичною культурою та спортом в Миколаївській області.

Досліджено стан і рівень функціонування системи закладів у сфері фізичної культури і спорту у Миколаївській області. За результатами дослідження ми прийшли до наступних висновків: показники зайнятості населення фізичною культурою та спортом в Миколаївській області потребують пошуку нових шляхів залучення до занять фізичною культурою та спортом; розвиток олімпійських і не олімпійських видів спорту сприяє врахуванню інтересів різних категорій населення, в тому числі категорію людей з обмеженими можливостями; розвиток мережі спортивних закладів позитивно сприяє доступності занять фізичною культурою і спортом для населення всієї області, особливо сільської місцевості.

РОЗДІЛ 2. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Порівняльний аналіз регіональних програм розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, в 2019 році за рівнем здоров'я українці перебували на 93 місці із 169 країн світу. В Україні щороку від серцево-судинних захворювань помирають тисячі українців. Регулярні заняття фізичною культурою допомагають знизити рівень захворюваності на хвороби серцево-судинної системи до 36 відсотків, зменшити негативний вплив на організм людини шкідливих звичок, підвищити рівень стресостійкості та уникнути проявів асоціальної поведінки, сприяти розвитку всіх сфер суспільства.

Пріоритети державної політики, що передбачені Законом України «Про фізичну культуру та спорт», а саме: створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів, забезпечення рівних прав і можливостей до занять фізичною культурою і спортом усіх категорій населення України, стимулювання створення спортивної інфраструктури, сприяння участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, підвищення авторитету держави у світовому спортивному русі, удосконалення державної політики у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяння популяризації та поширенню здорового способу життя, організації змістовного дозвілля [33].

У Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року визначено ряд проблем та причини їх виникнення за напрямками державної політики у сфері фізичної культури і спорту, які передбачається розв'язувати в межах цієї Стратегії.

Проблемами, що потребують розв'язання у сфері фізичної культури і спорту, є:

- за напрямом “Фізично активна нація” - недосконала система взаємовідносин між державою та іншими суб’єктами сфери, що перешкоджає популяризації фізичної культури і спорту.
- за напрямом “Спорт вищих досягнень” - відсутність належних умов для розвитку спорту вищих досягнень.
- за напрямом “Спортивна інфраструктура” - відсутність привабливої і доступної інфраструктури для регулярних занять населення фізичною активністю і спортом, застаріла матеріально-технічна база комунальних та державних інфраструктурних об’єктів
- за напрямом “Цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту” - невідповідність стану цифровізації сфери вітчизняного спорту і фізичної культури сучасним тенденціям розвитку спорту у світі та неможливість виконання актуальних завдань існуючими методами без використання інформаційних технологій.
- за напрямом “Кадрове забезпечення сфери фізичної культури і спорту” - відсутність умов для визначення потреб, ведення обліку, стандартизованих вимог до професій, підготовки та професійного зростання фахівців, які здійснюють заходи з фізичної культури і спорту [38].

З метою реалізації Стратегії на регіональному рівні було розроблено низку програм, що б забезпечували вирішення вище зазначених проблем.

У Миколаївській області для вирішення регіональних проблем у сфері фізичної культури та спорту на сьогоднішній час розроблено і активно впроваджується в дію наступні програми:

- Програма «Молодь Миколаївщини» на 2016 - 2020 рр.[26];
- Програма розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області на 2019-2022 рр.[31];
- Міська програма «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 рр. [20].

Порівняльний аналіз програм, що забезпечують розвиток фізичної культури та спорту висвітлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Регіональні програми розвитку фізичної культури та спорту

Програми та їх показники	Програма розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області	Міська програма «Фізична культура і спорт»	Програма «Молодь Миколаївщини»
Період дії програми	на 2019-2022 рр.	на 2019-2021 рр.	на 2016 - 2020 рр
Категорії населення	Зміцнення здоров'я мешканців області	Враховано потреби мешканців міста щодо рівня фізичної культури і спорту.	Молодь
Проблеми, що потребують розв'язання	- Негативний вплив низької рухової активності на стан здоров'я населення; - застаріла матеріально-технічна база спортивних закладів дитячо-юнацького та резервного спорту; - низький рівень забезпечення спортивним обладнанням та інвентарем дитячо-юнацьких спортивних шкіл, закладів освіти, підприємств, установ; - недостатнє фінансування відповідно до потреб галузі.	- Обмежена рухова активність, нераціональне та незбалансоване харчування; - асоціальна поведінка у суспільстві; - недооцінка суспільством ролі масової фізичної культури і спорту для гармонійного розвитку людини, поліпшення її стану здоров'я.	Високий рівень захворюваності та смертності молоді, слабка мотивація до дотримання молодими людьми здорового і безпечного способу життя, недостатній рівень знань та навичок молоді у галузі безпеки життєдіяльності;
Напрями реалізації програми	1. Розвиток фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у закладах дошкільної, загальної, середньої, професійної, вищої та професійної технічної освіти. 2. Розвиток фізичної культури населення за місцем проживання, у місцях масового відпочинку та за місцем роботи. 3. Розвиток масового спорту серед сільського населення. 4. Здійснення фізкультурно-оздоровчої та реабілітаційної роботи серед осіб з інвалідністю. 5. Розвиток спорту ветеранів. 6. Розвиток системи	- формування у населення традицій та мотивації щодо занять фізичною культурою і спортом як важливих складових забезпечення здорового способу життя, популяризація здорового способу життя та подолання стану суспільної байдужості до здоров'я нації; - удосконалення системи дитячо-юнацького спорту, створення умов для розвитку індивідуальних здібностей спортсменів на етапах багаторічної підготовки; удосконалення системи формування та підготовки збірних команд міста з олімпійських, паралімпійських,	"У здоровому тілі – здоровий дух". "У гармонії з собою і світом".

	спортивної реабілітації в Миколаївській області учасників бойових дій. 7. Розвиток дитячого, дитячо-юнацького та резервного спорту. 8. Розвиток спорту вищих досягнень. 9. Удосконалення системи забезпечення розвитку фізичної культури і спорту; кадрове та матеріально технічне забезпечення.	дефлімпійських та неолімпійських видів спорту; - належне обладнання та використання спортивних споруд	
Механізми реалізації програм	Управління молоді та спорту облдержадміністрації, департамент освіти і науки облдержадміністрації, управління охорони здоров'я облдержадміністрації, управління капітального будівництва облдержадміністрації, Миколаївська обласна рада профспілок, обласні організації фізкультурно-спортивних товариств, райдержадміністрації, виконавчі органи міських рад, сільських, селищних, міських рад, об'єднаних територіальних громад	Управління у справах фізичної культури і спорту Миколаївської міської ради, Управління освіти Миколаївської міської ради, Служба у справах дітей Миколаївської міської ради, відділ інформаційного забезпечення управління інформаційної політики та зовнішніх відносин департаменту міського голови Миколаївської міської ради, Департамент праці та соціального захисту населення Миколаївської міської ради, адміністрації районів Миколаївської міської ради, Управління молодіжної політики Миколаївської міської ради	Департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації, управління та інші структурні підрозділи облдержадміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади, обласні установи та організації, райдержадміністрації, виконавчі органи міських (міст обласного значення) рад.
Очікувані результати	- Поступово збільшити рухову активність дітей та молоді; - Залучити до відпочинку та дозвілля населення; - Збільшити кількість інструкторів-методистів, залучених до фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з населенням; - Збудувати нові спортивні об'єкти і реконструювати існуючі.	- Фізичне виховання і фізично-оздоровча робота в навчально-виховній сфері - Фізкультурно-масова діяльність серед населення та підприємств, установ та організацій - Фізкультурно-оздоровча, реабілітаційна та спортивна діяльність серед людей з особливими потребами - Забезпечення функціонування мережі закладів фізичної культури та спорту	Широке залучення дітей та молоді до здорового і безпечного способу життя;

Порівняльний аналіз діючих програм розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області дав можливість сформулювати наступні висновки:

1. Всі програми розроблено у відповідності до діючого закону України «Про фізичну культуру та спорт» і їх реалізація сприяє розв'язанню проблем, що зазначено в Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року.

2. Програми визначають основні стратегічні напрями дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту Миколаївщини.

3. Програми направлені на забезпечення потреб у фізичній культурі та спорті всього населення міста і області, але особлива увага зосереджена на формуванні здорового способу життя підростаючого покоління та молоді.

4. Усі програми реалізують спільну мету, а саме, підвищення ролі фізичної культури і спорту в суспільстві, покращення здоров'я та підвищення рухової активності населення.

5. Особливої уваги в обласній і міській програмі приділено покращенню матеріально-технічної бази спортивних закладів та поліпшення матеріального забезпечення спортсменів (виплата винагород та стипендій) та кадрового складу.

6. Механізми реалізації програм здійснюються в чіткій організації і співпраці місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого та обласного самоврядування та залученням фінансових ресурсів з обласного та міських бюджетів.

7. Звіти по даним програмам за попередні роки демонструють досягнення очікуваних результатів.

2.2. Рівень розвитку пріоритетних напрямів системи залучення населення до занять фізичною культурою та спортом в Миколаївській області

2.2.1. Розвиток фізичного виховання та спортивної підготовки в дошкільних та навчальних закладах освіти

Фізичне виховання у сучасних умовах має відповідати загальній ситуації і на основі принципів гуманістичної педагогіки набуває нового змісту, зокрема, вноситься завдання формування внутрішньої мотивації дитини до самовдосконалення, до всебічного та гармонійного розвитку.

Найбільш серйозні фактори, що стримують розвиток фізичної культури та спорту підростаючого покоління, – це слабка матеріально-технічна база та низька ефективність її використання; недостатня підготовка фізкультурних кадрів для учбових закладів та непрестижність цієї професії в останні роки; нестача науково-методичного забезпечення та відсутність якісно нових програм фізичного виховання, які б враховували як умови життєдіяльності людей, так і досягнення науково-технічного прогресу, а також були б достатньо забезпечені фінансовими ресурсами для їх реалізації.

Серед пріоритетних завдань Програми розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області на 2019-2022 рр. є:

- Поступово збільшити рухову активність дітей і молоді до 12 год на тиждень;
- Долучити до відпочинку та дозвілля з використанням різноманітних форм рухової активності;
- Залучити до 20 % дітей і молоді віком від 6 до 23 років до занять у ДЮСШ;
- Збільшити осяги фінансування навчально-спортивної роботи в освітніх та спортивних закладах;
- Зменшити кількість учнів віднесених за станом здоров'я до спеціальних медичних груп [31].

Нині доведено, що дворазові на тиждень заняття з фізичної культури в школі є недостатніми, і належну фізичну підготовку мають лише ті школярі, що систематично займаються двічі-тричі на тиждень в спортивних секціях.

Фізичне виховання у сучасних умовах має відповідати загальній ситуації і на основі принципів гуманістичної педагогіки набуває нового змісту, зокрема, вноситься завдання формування внутрішньої мотивації дитини до самовдосконалення, до всебічного та гармонійного розвитку.

Заклади освіти сьогодні є центром підвищення рухової активності та формування здорового способу життя підростаючого покоління.

На сьогоднішній день в Миколаївській області забезпечено належний рівень рухової активності закладах освіти не менше 7-8 годин на тиждень. Основною формою забезпечення рухової активності учнів є уроки фізичної культури. Вони гармонійно поєднуються з спортивно-масовими заходами, що стимулюють інтерес до занять фізичною культурою і спортом.

Аналіз Звіту по виконанню заходів Програми [13] дає можливість проаналізувати види та заходи залучення підростаючого покоління в освітніх закладах Миколаївської області за 2019-2020 рр., що наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Розвиток фізичної культури та спорту в дошкільних та навчальних закладах освіти Миколаївської області за 2019-2020 рр

№	Рівень закладу освіти	Види забезпечення рухової активності дітей	Заходи фізкультурно оздоровчої роботи
1	Дошкільна освіта	Щоденно проводяться такі заходи: ранкова гімнастика, гімнастика після денного сну, фізкультурні хвилини, паузи, різні форми рухової активності, рухливі ігри, фізичні вправи на прогулянках	Рухливі, сюжетно-рольові ігри, розваги: «Біжить до мене», «Допоможи молодшому», «Юні пожежники» та ін
2	Загальна середня освіта	Три уроки фізичної культури на тиждень, а також проведення щоденно: ранкова	«Старти надій», «Козацький гарт», «Дні здоров'я», «Шкільні

		гімнастика, фізкультхвилинки, динамічні перерви, позакласні спортивно-масові заходи	ліги»з волейболу і баскетболу. Гуртки та секції спортивно-оздоровчого спрямування. До занять в секціях залучено 37% від загальної кількості дітей.
3	Професійна та професійно-технічна освіта	Уроки фізкультури 2-3 рази на тиждень. Також організовано поза навчальну роботу в гуртках та секціях	Організовано секції з таких видів спорту: футбол, волейбол, баскетбол, настільний теніс, шахи, фітнес, легка атлетика та ін..
4	Вища освіта	Заняття з фізичної культури, діяльність спортивних клубів у ЗВО, секційна робота	«Олімпійський день», заходи до Дня фізичної культури, спартакіади з різних видів спорту, а також заходи національно-патріотичного спрямування.

Відповідно до Календаря спортивно-масових заходів в Миколаївській області до проведення обласних комплексних спортивних заходів залучено всі рівні освітніх закладів. За 2019-2020 рр. проведено: обласні етапи Всеукраїнських змагань «Олімпійське лелечення», «Шкільна футзальна ліга», «Шкіряний м'яч». Обласні спартакіади серед молоді: 4 спартакіади серед учнів ЗОШ-інтернатів (волейбол, шахи, настільний теніс, мініфутбол), 8 обласних спортивних ігор серед учнів закладів професійної освіти, коледжів, університетів, закладів фахової перед вищої освіти. Загалом у заходах взяли участь 478 команд (5430 учасників).

Ще одним напрямом реалізації Програми є забезпечення закладів освіти всіх рівнів та акредитації сучасним спортивним обладнанням та інвентарем. Забезпечення спортивним обладнанням та інвентарем освітніх закладів Миколаївської області у 2019-2020 рр. наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Забезпечення спортивним обладнанням та інвентарем освітніх закладів
Миколаївської області у 2019-2020 рр.

Освітній заклад	Сума	Вид спортивного обладнання та інвентарю
Очаківський ЗЗСО № 1	45000 гр.	встановлено вуличні спортивні тренажери, спортивний інвентар та спортивне обладнання
ЗЗСО Куцурубської ОТГ Очаківського району	19000 гр.	спортивний інвентар та спортивне обладнання
для всіх ЗЗСО Арбузинського району	20000 гр.	спортивний інвентар
Агрономійській ЗОШ I-III ст.	34000 гр.	придбано палатки, спальні мішки та інше спорядження
Колосівська ЗОШ I-II ст. Веселинівської селищної ради	81600 гр	спортивний інвентар та спортивне обладнання
ЗЗСО Веселинівського району	78800 гр	тенісний стіл, туристичний та інший інвентар
ЗЗСО Воскресенської селищної ради Вітовського району	15000гр	спортивний інвентар
ЗЗСО Коблівської сільської ради Березанського району	26000 гр.	спортивний інвентар
Загальна сума	499400 гр	

В усіх закладах вищої освіти Миколаївської області створені спортивні клуби, які не реєстровані і працюють на громадських засадах. Спортивний клуб здійснює всебічну роботу з розвитку фізичної культури і спорту серед студентської молоді, аспірантів, професорсько-викладацького складу, співробітників закладу вищої освіти. Метою діяльності спортивного клубу є створення і забезпечення відповідних умов та можливостей для здійснення різнобічних інтересів членів колективу навчального закладу, в сфері фізичної

культури і спорту Створення та функціонування спортивних клубів у всіх закладах вищої освіти наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Спортивні клуби закладів освіти Миколаївської області

№	Заклад освіти	Спортивні клуби
1	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова	ММА- клуб, Туристичний клуб «Mykolaev Hikers», клуб каякінгу НУК Секції волейбол, футбол, баскетбол, настільний теніс, бадмінтон, черлидинг, атлетизм.
2	Миколаївський національний університету ім. В.О. Сухомлинського	Спортивний клуб включає 8 спортивних секцій (футбол, футзал, баскетбол, настільний теніс, фітнес, тренажерний зал, гімнастика, дзюдо)
3	Миколаївський національний аграрний університет	Спортивний клуб включає 13 спортивних секцій (футбол, баскетбол, волейбол, настільний теніс, шахи та ін)
4	Чорноморський національний університет ім. Петра Могили	У 2019 році створено спортивний клуб. Функціонує 13 спортивних секцій, у тому числі з вітрильного спорту, підводного спорту, східних єдиноборств баскетболу, волейболу, футболу, бадмінтону, настільного тенісу, академічного веслування, легкої атлетики, плавання, атлетичної гімнастики, ритмічної гімнастики, шахів

2.2.2. Розвиток фізичної культури населення за місцем проживання, у місцях масового відпочинку та за місцем роботи

Реалізація державної політики у сфері фізичної культури і спорту здійснюється шляхом залучення широких верств населення до регулярних оздоровчих занять, надання фізкультурно-оздоровчих послуг, поєднання масових та індивідуальних форм організації фізкультурно-спортивної роботи за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення для профілактики захворювань, змістовного дозвілля та запобігання проявам асоціальної поведінки.

Метою цієї діяльності є створення сприятливих умов для реалізації права громадян на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення їх потреб в оздоровчих послугах за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення. Тому в пріоритети державної політики у сфері фізичної культури і спорту входить забезпечення і створення необхідної інфраструктури фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи за місцем проживання та масового відпочинку громадян.

Цю мету можливо досягнути шляхом:

- формування у громадян потреб у руховій активності та створення умов для їх задоволення;
- збереження та розвиток існуючої мережі фізкультурно-оздоровчих закладів за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення як умови залучення різних верств населення до оздоровчого дозвілля;
- здійснення заходів щодо збереження існуючої матеріально-технічної спортивної бази, здійснення контролю за використанням її за призначенням;
- провадження просвітницької роботи з питань оздоровлення населення засобами фізичної культури і спорту;

– організація та проведення змагань, конкурсів, показових виступів, фестивалів, спортивних свят та інших заходів за місцем проживання і в місцях масового відпочинку населення;

- обладнання та утримання фізкультурно-оздоровчих і спортивних споруд за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення.

Проаналізуємо на основі звітів за 2019-2020 рр. як в Миколаївській області здійснюється залучення населення до фізичної культури за місцем проживання, у місцях масового відпочинку та за місцем роботи.

В області забезпечено достатньо стабільний рівень проведення спортивно-масових заходів. В середньому протягом року їх проводять більше 2100, в яких приймають участь більше 980 тис. осіб. Основним виконавцем цього заходу є Миколаївський обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», який на протязі звітного періоду проводить спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи: «Спортивна зима», «Ти зможеш, якщо зміг я», фізкультурно-оздоровчі заходи з нагоди свята Масляна; «Рух заради здоров'я», «Мама, тато, я – спортивна сім'я»; «Олімпійське літо», «Школа плавання», «Спорт для всіх в парках і скверах», «Спорт для всіх – радість життя» фізкультурно-оздоровчі заходи з нагоди 1 червня, Дня Європи Дня молоді, Дня Незалежності; Дня фізичної культури і спорту, Всесвітнього дня людей похилого віку тощо. Крім того, проводяться різноманітні спартакіади серед трудових колективів та фізкультурно-спортивних товариств [13, с. 5].

Виробничою фізичною культурою та масовим спортом за місцем роботи займається фізкультурно-спортивне товариство «Динамо» України (робота з працівниками правоохоронних органів) та «Спартак» (робота з профспілками). Добре налагоджена співпраця ФСТ з галузевими організаціями профспілок. Наразі йде співпраця з 52 колективами 5 фізкультури підприємств, установ, організацій 9 обласними комітетами профспілок [13, с. 5].

Ще одним напрямом залучення населення до занять масовим спортом є щорічне проведення обласних галузевих та міжгалузевих спартакіад, участь у відповідних змаганнях державного та місцевого рівня.

Щорічно в області проводяться обласні галузеві та міжгалузеві спартакіади, в тому числі спартакіади серед працівників державних установ, торгівлі, шляхового господарства, охорони здоров'я, соціальної сфери, Держаудітслужби, «Укрпошти», автомобільного транспорту, стоматологічних лікарень, пологових будинків, фізкультурно-спортивне товариство «Спартак» спільно з обласними профспілковими організаціями проведено 12 галузевих спартакіад за участю 84 команд (1337 учасника) та 15 спортивно-масових заходів (642 учасника) [13, с. 6].

Організація і проведення урочистостей з нагоди відзначення Дня фізичної культури і спорту, знаменних подій та інших свят державного значення.

В Миколаївській області щорічно проводиться урочисте святкування Дня фізичної культури і спорту, в якому приймають участь видатні спортсмени Миколаївщини, їх тренери, вчителі, всіх тих, хто виступає за здоровий спосіб життя.

Загалом в Миколаївській області до Дня фізичної культури і спорту, Всеукраїнського Олімпійського уроку, Олімпійського тижня проведено велику кількість фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів серед яких: виховні години на Олімпійську тематику, відкриті уроки з ветеранами спорту, рухливі ігри, вікторини з історії олімпізму, розваги, конкурси, легкоатлетичні та роликові естафети, змагання з міні-футболу, гандболу, волейболу, стрітболу, баскетболу, футболу, настільного тенісу тощо[13, с. 7].

Окремою категорією громадян, що потребують активного залучення до фізкультурно-оздоровчої діяльності є громадяни похилого віку.

В Миколаївській області користуються популярністю масові заходи такі як: велопробіги, марафони, напівмарафони. У західі «Миколаїв Нова

Пошта Напівмарафон» прийняли участь більше 100 осіб віком старше від 60 років. Одним з традиційних заходів Миколаївського обласного центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» є обласні спортивно-масові заходи "Ти зможеш, якщо зміг я!". також популярними є сімейні спортивні заходи «Мама, тато, я – дружна спортивна сім'я», в яких крім батьків приймають участь бабусі та дідусі юних спортсменів, проводяться Спартакіади серед осіб похилого віку з 6 видів спорту.

В літній період на учбово-спортивній оздоровчій базі «Динамо» в місті Очакові мають змогу оздоровитись громадяни похилого віку, ветерани спорту. На базі проводяться фізкультурно-оздоровчі, спортивні заходи серед ветеранів з риболовного спорту, міні-футболу, волейболу, шахмат, шашок та настільного тенісу [13, с. 7].

2.2.3. Розвиток масового спорту серед сільського населення

В загальнодержавній системі розвитку фізичної культури і спорту серед усіх верств населення особливе місце займає розвиток масового спорту серед сільського населення.

В той же час, з оглядом на те, що сьогодні у більше як 28,5 тисяч селах України мешкає 15 млн. населення, існуючу інфраструктуру сфери фізичної культури і спорту у сільській місцевості ні в якому разі не можна вважати достатньою.

Всіма видами фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи охоплено лише 9,5% сільського населення. До занять спортом, в переважній більшості нерегулярно, залучений лише кожен сотий мешканець села.

Викликає занепокоєння низький рівень охоплення сільських дітей заняттями у спортивних школах. Цей показник сьогодні складає 5,4% від загальної чисельності сільської учнівської молоді, що вдвічі менше в середньому по країні. Одна неповно комплектна спортивна школа припадає

на 280 сіл і селищ. Лише у 590 селах (2%) є відділення або навчальні групи ДЮСШ.

У сільській місцевості складна ситуація з фізкультурно-спортивними кадрами. Тут працює лише 7,3% тренерів-викладачів країни. В середньому в Україні на 83 учня сільської спортивної школи працює лише один тренер-викладач.

Складною є ситуація з рівнем забезпеченості населення спортивними спорудами та площинними спортивними майданчиками та фінансуванням.

В Миколаївській області пропагандою здорового способу життя, фізичної культури і спорту серед сільського населення займається фізкультурно-спортивне товариство «Колос». Це і підготовка та проведення сільських спортивних ігор, проведення конкурсу на краще спортивне село, і підготовка до участі у Всеукраїнських та міжнародних змаганнях, і здійснення практичної допомоги райрадам та ДЮСШ з актуальних питань фізичної культури і спорту, узагальнення і розповсюдження передового досвіду, поліпшення активізації та пропаганди фізичної культури і спорту серед широких верств сільського населення, ефективного використання спортивних споруд. В сільській місцевості Миколаївської області станом на 01 січня 2020 року налічувалося 2583 спортивних споруди. В сільській місцевості діє 23 стадіонів, 300 спортивних майданчиків, 243 футбольних поля. Також сільській місцевості є 62 спортивних зали, 62 приміщення для фізкультурно-оздоровчих заходів [13, с. 8].

Щодо проведення фізкультурно-оздоровчих та масових спортивних заходів то за 2019-2020 рр. у сільській місцевості Миколаївської області проводились комплексні спортивно-масові заходи: Обласні змагання серед сільських школярів «Хто ти, майбутній Олімпієць?» з футболу, волейболу, настільного тенісу, Обласний футбольний фестиваль «Даруймо радість дітям», Кубок Миколаївської області з футболу серед сільських КФК, присвячений пам'яті Миколи Баранова, Обласні літні сільські спортивні ігри серед райрад з 9 видів спорту, та на «Краще спортивне село» з 6 видів спорту.

В області пройшли 3 етапи Всеукраїнських літніх сільських спортивних ігор, в яких прийняли участь 18742 особи, пройшов конкурс на «Краще спортивне село», проведено змагання серед сільських ДЮСШ «Хто ти, майбутній Олімпієць?» з футболу [13, с. 9].

Позитивним кроком у співпраці органів виконавчої влади та громадських організацій, зокрема спортивного товариства «Колос», федерацій (асоціацій, організацій, спілок, об'єднань тощо) з видів спорту у вирішенні означених вище проблем було б укладання між ними відповідних угод щодо надання сільському населенню послуг у задоволенні їх потреб у руховій активності.

Для забезпечення функціонування громадської організації «Миколаївська територіальна організація Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства «Колос» для провадження статутної діяльності щодо розвитку фізичної культури і спорту серед сільського населення з обласного бюджету у 2019-2020 рр. виділено 307,4 тис. грн. вже профінансовано 243,8 тис. грн. [13, с. 9].

З метою залучення широких верств громадськості сільського населення до створення належної інфраструктури необхідно: при кожній сільській раді утворити спортивний клуб; здійснити комплексні заходи щодо облаштування існуючих спортивних майданчиків, будівництву та ремонту спортивних споруд; забезпечити роботу відділень ДЮСШ або секцій з традиційних для цієї місцевості та найбільш доступних видів спорту; створити працівникам сільської місцевості умови для занять фізичною культурою і спортом шляхом включення відповідних положень до колективних угод; здійснити передачу у комунальну власність спортивних споруд, які належать сільськогосподарським підприємствам з метою запобігання їх знищення або перепрофілювання.

2.2.4. Фізкультурно-оздоровча та реабілітаційна робота серед осіб з інвалідністю

Люди з обмеженими можливостями руху, більше ніж здорові, зацікавлені в залученні до фізкультурно-спортивної роботи. За статистичними даними по Україні усіма формами фізкультурно-оздоровчої роботи охоплено лише 16,7 тис осіб, що становить 1 % від загальної кількості людей з обмеженими можливостями [34, с. 12].

До системи закладів фізичної культури і спорту інвалідів належать:

- регіональні та місцеві центри фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”;
- дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів;
- спеціалізовані дитячо-юнацькі школи для інвалідів паралімпійського та дефлімпійського резерву.

В Миколаївській області створено дієву систему організацій, що працюють з спортсменами з обмеженими фізичними можливостями. В області діє Миколаївський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт».

До системи Миколаївського регіонального центру «Інваспорт» входять:

- регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»;
- Миколаївська дитячо-юнацька спортивна школа для осіб з інвалідністю;
- Миколаївський міський фізкультурно-оздоровчий клуб інвалідів «Вікторія» (громадська організація інвалідів);
- Вознесенський філіал регіонального центру «Інваспорт»;
- Первомайський міський фізкультурно-оздоровчий клуб інвалідів «Прометей» (громадська організація інвалідів);
- Миколаївський міський центр реабілітації інвалідів (громадська організація інвалідів) [13, с. 10].

Спортивна та фізкультурно-реабілітаційна робота в Миколаївській області ведеться серед інвалідів 4 нозологій: з ураженням опорно-рухового апарату, з вадами розумового та фізичного розвитку, вадами слуху та вадами зору. На утримання Миколаївського регіонального центру спорту інвалідів «Інваспорт» на 2019 рік з обласного бюджету виділено 1874,7 тис. грн. (збільшено на 240,6 тис. грн), вже профінансовано 1374,8 тис. грн.[13, с. 10].

В Миколаївській області здійснюється забезпечення роботи спеціалізованих відділень підготовки спортивного резерву у школах-інтернатах для дітей з інвалідністю з урахуванням гендерного підходу. у Миколаївських школах-інтернатах працюють тренери-викладачі з учбово-навчальними групами: боротьби вільної та греко-римської, легкої атлетики, настільного тенісу.

Заняття з видів спорту осіб з інвалідністю проводяться в 12 орендованих спортивних спорудах Миколаївщини: 4 стадіони, 3 спортивні зали, 4 пристосовані спортивні споруди для занять та 1 басейн. 11 споруд пристосовані відповідно до потреб осіб з інвалідністю; 1 споруда - СКПБ «Водолій»- частково пристосований [13, с. 10].

За 2019-2020 рр. проведені обласні спартакіади серед дітей з інвалідністю з плавання, легкої атлетики, настільного тенісу, вільної та греко-римської боротьби, I та II етапи відбіркових змагань 11 інтернатів для дітей з розумовими і фізичними вадами та участь у Всеукраїнській спартакіаді „Повір у себе” серед дітей з інвалідністю та Спеціальній олімпіаді України серед дітей з вадами розумового розвитку.

Спартакіади «Повір у себе» в котрих прийняли участь 225 дітей (серед них 42 дитини з розумовими та фізичними вадами) 28 дітей прийняли участь у фінальних змаганнях Спартакіади «Повір у себе» з плавання, легкої атлетики, бадмінтону, настільного тенісу, вільної та греко-римської боротьби та вибороли 22 золотих, 17 срібних та 15 бронзових медалей.

Проведено XIV обласну Спартакіаду серед учнів спеціальних шкіл-інтернатів з міні-футболу, настільного тенісу, легкої атлетики, в якій взяли

участь 7 закладів освіти: Миколаївська спеціальна ЗОШ- інтернат № 2, Миколаївська ЗОШ-інтернат № 3, Вознесенська, Лисогірська, Привільненська, Рацинська, Широколанівська спеціальні загальноосвітні школи-інтернати. Миколаївська спеціальна ЗОШ-інтернат № 2, № 6 взяли участь в Спартакіаді «Повір у себе» для дітей з інвалідністю в змаганнях з легкої атлетики, настільного тенісу, плавання. Миколаївська спеціальна ЗОШ-інтернат № 2 та № 3 взяли участь у змаганнях з футболу Всеукраїнської Спеціальної Олімпіади, яка проводилася у м. Миколаєві на стадіоні у парку «Перемоги» [13, с. 11].

Проведено 22 обласних змагань та спартакіад з плавання, легкої атлетики, настільного тенісу, вільної та греко-римської боротьби, футболу, фехтування на візках, шахів, футзалу, дартсу, шашок, в яких прийняли участь понад 425 осіб.

109 миколаївських спортсменів прийняли участь у чемпіонатах та Кубках України з легкої атлетики, вільної та греко-римської боротьби, настільного тенісу, фехтування на візках, плавання, пауерліфтингу, армспорту, футболу, дзюдо, тхеквондо, шашок, шахів, зимових видів спорту. 30 миколаївських спортсменів - членів національної збірної команди України, прийняли участь у 61 навчально-тренувальному зборі по підготовці до міжнародних змагань 2019 року. 25 спортсменів прийняли участь у міжнародних змаганнях: чемпіонатах Європи, світу, Кубках світу, міжнародних турнірах та завоювали 6 золотих, 9 срібних та 13 бронзових медалей [13, с. 11].

Але все одно залишаються проблеми низького рівня залучення до занять фізичною культурою та спортом осіб з інвалідністю, до основних належать такі:

1. Відсутність належних умов для залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом: можливість самостійно переміщуватися в громадському транспорті, нерозв'язаність проблем у

містобудівництві, практична відсутність адаптованих спортивних споруд, інвентаря.

2. Недостатня кількість професійних організаторів, інструкторів, тренерів зі спеціальною підготовкою, особливо гостро ця проблема постає у сільській місцевості.

3. Низький рівень мотивації у осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом.

2.2.5. Розвиток спорту ветеранів

Ветеранський спорт в нашій країні є одним з напрямів продовження активної спортивної діяльності дорослого населення після завершення кар'єри в професійному спорті. Спорт для ветеранів має значні перспективи з огляду на те, що все більша кількість людей прагне вести активний спосіб життя і має для цього відповідні ресурси. Системний підхід є запорукою розвитку масового спорту ветеранів. Це можливо здійснити при консолідації зусиль державних органів, професіоналів та населення, що активно прагне до здорового способу життя.

В Миколаївській області розвивається спорт ветеранів у таких видах спорту як: веслування академічне, баскетбол, гирьовий спорт, більярдний спорт, волейбол, футбол.

В спортивних закладах обласного та міського підпорядкування фізкультурно-спортивними товариствами та центром «Спорт для всіх» організовуються фізкультурно-оздоровчі, спортивні заходи серед ветеранів. Протягом 2019-2020 рр. була проведена «Динаміада-Здоров'я» серед ветеранів з міні-футболу, волейболу, шахмат, шашок та настільного тенісу. Також в літній період на учбово-спортивній оздоровчій базі «Динамо» в місті Очакові мають змогу оздоровитись громадяни похилого віку, ветерани спорту. На базі проводяться змагання з риболовного спорту. Також спортсмени–динамівці приймають участь у Всеукраїнських спортивних іграх

ветеранів спорту з дзюдо, боротьби самбо, гирьового спорту та веслування академічного [13, с. 12].

Протягом 2019 року за кошти обласного бюджету організовано участь команд ветеранів у 7 спортивних Всеукраїнських заходах на загальну суму 68,79 тис. грн.

Підтримка розвитку спорту ветеранів сприятиме активному залученню дорослого населення до занять фізичною культурою та спорту у Миколаївській області.

2.2.6. Розвиток системи спортивної реабілітації учасників бойових дій

В рамках реалізації Програми направленої на забезпечення заходів щодо підтримки розвитку системи спортивної реабілітації в Миколаївській області учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях здійснюється у декількох пріоритетних напрямках.

Для учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, надано вільний доступ до спортивних закладів, до спортивних тренажерів, які там розміщені. Крім того, використовуються споруди фізкультурно-спортивних товариств, зокрема використовуються спортивні майданчики обласної організації ФСТ «Динамо». Проводяться турніри з міні-футболу, волейболу, боротьби самбо. У 2018 році діти-переселенці Луганської області проходили оздоровлення на учбовій спортивно-оздоровчій базі «Динамо» у м. Очакові, загалом оздоровились 50 дітей. У літній сезон 2019 року діти учасників АТО, більш ніж 300 осіб оздоровились на УСОБ «Динамо» м. Очаків [13, с. 12].

Триває робота по створенню відділення фізкультурно-спортивної реабілітації учасників бойових дій на базі Миколаївської обласної школи вищої спортивної майстерності.

В Миколаївській області забезпечено доступність фізкультурно-оздоровчих послуг та послуг зі спортивної реабілітації для учасників бойових дій, насамперед для осіб з інвалідністю з їх числа в спортивних закладах різних форм власності. В обласних комунальних закладах учасники АТО можуть отримувати безкоштовні фізкультурно-оздоровчі послуги. Зокрема, в Миколаївській обласній комунальній комплексній дитячо-юнацькій школі забезпечено вільний доступ до користування басейном. Крім того, на учбовій спортивно-оздоровчій базі олімпійської підготовки «Динамо» у м. Очаків встановлено пандус для ігрового залу, що дає змогу особам з інвалідністю безперешкодно користуватись спортивною спорудою, та проводити тренування [13, с. 13].

На учбовій спортивно-оздоровчій базі олімпійської підготовки «Динамо» у м. Очаків у 2019 році було побудовано новий сучасний майданчик з поліуретановим покриттям для ігрових видів спорту, що дало змогу проводити змагання та навчально-тренувальні збори, доступні для учасників бойових дій. А також головні Управління та структурні підрозділи правоохоронних органів не маючи своєї власної спортивної бази, щоденно згідно розкладу проводять учбово-тренувальні заняття на спортивних майданчиках, спортивних залах та стрілецькому тирі обласної організації «Динамо» [13, с. 13].

Отже, в Миколаївській області реалізується система заходів по спортивні реабілітації учасників бойових дій, що включає в себе: забезпечення доступності спортивних послуг, в тому числі безкоштовних, розвиток мережі спортивних закладів та організації, що підтримують зазначену ініціативу, а також здійснення заходів фізкультурно-спортивної реабілітації для інвалідів учасників бойових дій.

2.2.7. Розвиток дитячого, дитячо-юнацького та резервного спорту

Розвиток дитячого, дитячо-юнацького та резервного спорту на сьогодні є провідним напрямом для залучення дітей, в тому числі і дітей-інвалідів, до занять певним видом спорту, виявлення обдарованої молоді з метою включення до системи резервного спорту.

Для реалізації цього напрямку перед органами управління системою фізичної культури та спорту постають такі основні завдання:

- збереження існуючої мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл незалежно від підпорядкування, типу та форми власності;
- забезпечення організації і проведення на належному рівні навчально-тренувального процесу в дитячо-юнацьких спортивних школах, оптимізувавши планування витрат на зазначені цілі;
- здійснення оновлення та постійної модернізації матеріально-технічної бази закладів дитячо-юнацького та резервного спорту;
- організація спортивних зборів та оздоровлення для учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл;
- пошуку нових підходів для удосконалення процесу відбору обдарованих дітей, які мають високий рівень підготовленості та здатні під час навчально-тренувальних занять витримувати значні фізичні навантаження, для подальшого залучення їх до системи резервного спорту.

Аналіз звітів щодо розвитку дитячого, дитячо-юнацького та резервного спорту у Миколаївській області за 2019-2020 рр. дає підстави продемонструвати заходи по реалізації даного напрямку.

У Миколаївській області діють 42 дитячо-юнацьких спортивних школи (11 спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву), 2 школи вищої спортивної майстерності (міська та обласна), 2 центри олімпійської підготовки (І - з баскетболу та командних ігрових видів спорту, II - з пріоритетних видів спорту). Загальний відсотковий еквівалент

дітей, що займаються в ДЮСШ до загальної кількості дітей шкільного віку Миколаївської області становить 14,1% [13, с. 14].

З метою забезпечення діяльності та проведення навчально-тренувальної роботи комунальних дитячо-юнацьких спортивних шкіл у Миколаївській області на утримання та діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл обласного підпорядкування з обласного бюджету виділено 21187,7 тис. грн. [13, с. 14].

Для забезпечення діяльності обласної штатної спортивної команди резервного спорту, відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 14.01.2013 №70-р, створено штатну спортивну команду резервного спорту з пріоритетних видів спорту. На її утримання з обласного бюджету у 2019-2020 рр. виділено 491,8 тис. грн. [13, с. 14].

Забезпечення модернізації і реконструкції існуючих та будівництво нових спортивних споруд за кошти обласного бюджету здійснюється капітальний ремонт та утеплення фасаду будівлі навчального корпусу Миколаївського вищого училища фізичної культури [13, с. 14].

Заходи щодо підтримки дитячого, дитячо-юнацького та резервного спорту в Миколаївській області засвідчують про системну роботу для підтримки даного напрямку розвитку фізичної культури та спорту в області, але залишаються проблеми покращення забезпечення матеріально-технічної бази та створення належних умов для організації навчально-тренувального процесу та оздоровлення для учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

2.2.8. Розвиток спорту вищих досягнень

Для підвищення конкурентоспроможності українського спорту у світовому співтоваристві та досягнення високих спортивних результатів необхідно забезпечити переведення обдарованої молоді із резервного спорту в систему спорту вищих досягнень. Це можливо здійснити лише за умов створення ефективної системи підготовки спортсменів - членів національних

збірних команд України та забезпечення їх участі у змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівня. Реалізація даного напрямку можлива при виконанні наступних завдань:

- забезпечення розвитку олімпійських та не олімпійських видів спорту;
- забезпечення діяльності центрів олімпійської підготовки;
- забезпечення збірних команд області та членів Національних збірних команд України та їх тренерів відповідно до сучасних вимог. Придбання для команд спортивного обладнання та спортивної форми;
- надання провідним спортсменам та тренерам необхідної допомоги у вирішенні житлових та інших побутових питань (у тому числі придбання квартир);
- забезпечення виплати стипендій обласної ради та облдержадміністрації спортсменам – переможцям і призерам Олімпійських, Європейських, Паралімпійських, Дефлімпійських та юнацьких Олімпійських ігор, Всесвітніх ігор, чемпіонатів світу і Європи з олімпійських видів спорту та їх тренерам;
- проведення чемпіонатів та кубків області, підготовка та участь спортсменів і тренерів у чемпіонатах і кубках України, Універсіадах та Спартакіадах школярів, інших державних та міжнародних спортивних змаганнях;
- організація та здійснення антидопінгового контролю у спорті шляхом проведення допінг-проб у спортсменів-учасників спортивних заходів регіонального рівня.

Для вирішення поставлених завдань для розвитку спорту вищих досягнень в Миколаївській області за період 2019-2020 рр. здійснено низку заходів.

В Миколаївській області розвивається та культивуються 35 літніх олімпійських видів спорту, 15 видів спорту з яких є пріоритетними для області. На їх розвиток з обласного бюджету виділено 3253,5 тис. Грн. А також розвивається та культивуються 60 неолімпійських видів спорту. На

розвиток неолімпійських видів спорту з обласного бюджету виділено 245,9 тис. грн.[13, с. 15].

Забезпечення діяльності центрів олімпійської підготовки відповідно до сучасних вимог і потреб підготовки спортсменів високого класу та забезпечення спортивним інвентарем, спортивним обладнанням, спортивною формою та спортивною екіпіровкою в Миколаївській області наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Забезпечення діяльності центрів олімпійської підготовки в Миколаївській області у 2019-2020 рр.

№	Центр олімпійської підготовки	Виділені кошти	Матеріально-технічне забезпечення
1	Центр олімпійської підготовки з пріоритетних видів спорту	5411,2 тис. грн. (мікропроекти)	Забезпечення діяльності, екіпіровка та інвентар
2	Центр олімпійської підготовки з баскетболу та командних ігрових видів спорту	257,768 тис. грн.	
3	Миколаївська обласна ШВСМ	5368,0 тис. грн.	Забезпечення діяльності
		31,183 тис. грн.,	Придбання медикаментів
		200,586 тис.грн.,	Придбання спортивного інвентарю
		Мікропроекти 814,082 тис. грн.,	4 професійні тренажери, спортивне покриття для тренажерного залу, обладнання для вітрильного спорту
4	Збірні команди Миколаївської області та члени Національних збірних команд України та їх тренери	262,5 тис. грн	спортивним інвентарем, спортивним обладнанням, спортивною формою та спортивною екіпіровкою

В області з обласного бюджету забезпечено щомісячну виплату стипендії облдержадміністрації і обласної ради кращим спортсменам Миколаївщини з олімпійських видів спорту. В 2019-2020 рр. цю стипендію отримують 90 спортсменів та тренерів на загальну суму 1350,0 тис. грн. [13, с. 16].

На проведення чемпіонатів та кубків області, підготовку та участь спортсменів і тренерів Миколаївської області у чемпіонатах і кубках України, Універсіадах та Спартакіадах школярів, інших державних та міжнародних спортивних змаганнях з визнаних в Україні видів спорту серед спортсменів різних вікових груп з обласного бюджету виділено 4884,8 тис. грн. За ці кошти проведено 34 обласних змагань, 81 навчально-тренувальний збір, 171 відрядження спортсменів за межі області [13, с. 16].

Але через значну обмеженість фінансування на галузь в цілому, виділення коштів на адання провідним спортсменам та тренерам Миколаївської області необхідної допомоги у вирішенні житлових та інших побутових питань (у тому числі придбання квартир) не було здійснено. Також в бюджеті на 2019- 2020 рр. не передбачено кошти на витрати щодо проведення тестування спортсменів на антидопінгові тести, відсутність виділення коштів на ці цілі спричинить значне погіршення фінансування спортивних заходів.

2.2.9. Кадрове та матеріально-технічне забезпечення системи фізичної культури та спорту

Забезпеченням системи фізичної культури та спорту професійними кадрами в Миколаївській області займається три найпотужніші ЗВО області.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. Здійснюється підготовка за освітніми рівнями бакалавр і магістр за освітньою програмою «Олімпійський та професійний спорт». Основними цілями навчання на спеціальності "Олімпійський та професійний спорт" є

підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця у сфері освіти взагалі та фізичної культури і олімпійського та професійного спорту зокрема, який обізнаний з інноваційними підходами до здійснення спортивних тренувань, має здатність до розроблення й упровадження методології та методик викладацької діяльності, може оцінювати їхню ефективність, уміє забезпечувати формування фізичної культури особистості, організовувати спортивні заходи та ефективно здійснювати підготовку осіб до участі в них шляхом результативного застосовування професійних знань, умінь та навичок, а також готовий до виявлення та розв'язання складних задач у процесі професійної діяльності, що передбачає проведення досліджень та апробації новітніх методологічних підходів і впровадження результатів цих наукових досліджень у практичну діяльність. Унікальність освітньої програми полягає в тому, що програма дає можливість здобути ґрунтовну фахову освіту, що досягається окрема шляхом залучення до підготовки фахівців провідних тренерів, а також через кооперацію з потенційними роботодавцями задля постійного корегування векторів навчання та їхнього увідповіднення до запитів ринку праці Південного регіону України.

Національний університет імені В.О.Сухомлинського. Готують фахівців галузі за освітнім рівнем бакалавр за спеціальністю «Фізична культура і спорт». За даною програмою бакалавр фізичної культури і спорту здатний розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері фізичної культури і спорту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів відповідних наук, і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили готує бакалаврів і магістрів за двома спеціальностями: «Фізична культура і спорт» та «Фітнес і рекреація».

Освітня програма «Фізична культура і спорт» займається підготовкою фахівців, які володіють глибокими знаннями, а також базовими й професійними компетентностями в галузі фізичної культури та спорту, що

направлені на здобуття студентом знань, умінь і навичок щодо побудови, корекції та оптимізації процесів спортивної підготовки, організації та проведення спортивно-масових заходів, здатності до коректної самостійної постановки і вирішення завдань науково-дослідної діяльності прикладного характеру.

Метою освітньої програми «Фітнес і рекреація» є формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації, здатних розробляти програми наукових досліджень, впроваджувати та реалізовувати їх результати; підготовка кваліфікованих консультантів з питань здорового способу життя для надання послуг у сфері збереження та зміцнення здоров'я людини.

На базі Чорноморського державного університету ім. Петра Могили спільно з управлінням молоді та спорту облдержадміністрації у 2019 році організовані курси підвищення кваліфікації керівників спортивних закладів та тренерів-викладачів.

Поліпшення матеріально-технічної бази здійснюється шляхом облаштування сучасних багатофункціональних спортивних майданчиків на територіях закладів освіти, за місцем проживання та відпочинку громадян. Протягом 2017-2019 років на території області збудовано 24 футбольних поля зі штучним покриттям за державною бюджетною програмою «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України». Крім того, з обласного бюджету виділено 50 млн. грн. для будівництва 36 спортивних майданчиків. Станом на листопад 2019 року на Миколаївщині вже 87 спортивних майданчиків зі штучним покриттям [13, с. 18].

З метою запровадити соціальну рекламу, орієнтовану на здоровий спосіб життя, центр «Спорт для всіх» проводить інформаційно-пропагандистські заходи «Не лінуйся, рухайся!» серед широких верств населення, та семінари на тему допомоги спорту. Всі спортивні події висвітлюються у засобах масової інформації області (на шпальтах газет, обласному телебаченні та радіо, інтернет-виданнях, онлайн-трансляції) [13, с. 20].

Висновки до другого розділу

У даному розділі розкрито регіональні аспекти управління фізичною культурою і спортом в Миколаївській області. Здійснено порівняльний аналіз регіональних програм розвитку сфери фізичної культури та спорту, а саме: «Молодь Миколаївщини» на 2016 - 2020 рр.; Програма розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області на 2019-2022 рр.; Міська програма «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 рр. Сформульовано висновки щодо реалізації цих програм.

Проаналізовано стан та рівень розвитку пріоритетних напрямів системи залучення населення до занять фізичною культурою та спортом в Миколаївській області. На основі звітів Управління молоді та спорту Миколаївської облдержадміністрації та інформації, висвітленої в ЗМІ, розкрито заходи по реалізації Програм та залучення всіх категорій населення до занять фізичною культурою та спортом. Серед основних категорій виділено наступні: учні дошкільних та навчальних закладів освіти; населення за місцем проживання, у місцях масового відпочинку та за місцем роботи; сільське населення; особи з інвалідністю; ветерани; учасники бойових дій; учні ДЮСШ та шкіл спортивного резерву; спортсмени спорту вищих досягнень та інші.

Серед заходів щодо розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області спостерігаються позитивні тенденції: залучення широкого спектру населення до занять фізичною культурою та спортом, проведення спортивно-масових заходів, співпраця в організації та проведенні спортивних заходів державних і громадських організацій, підтримка олімпійських та неолімпійських видів спорту, оновлення матеріально-технічної бази, підготовка та перепідготовка кадрів для сфери фізичної культури та спорту. Але й залишаються проблеми: низький рівень матеріально-технічного забезпечення, всього 14 % населення охоплено заняттями фізкультурою, потребують підтримки юні спортсмени та спортсмени спорту вищих досягнень та їх тренерів.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Моніторинг рівня управління у сфері фізичної культури і спорту у Миколаївській області

На сучасному етапі в Україні постає питання формування якісного підґрунтя для розвитку інфраструктури фізичної культури та спорту всіх рівнів. Спорт є одним із важливих засобів міжнародного культурного обміну, він може створювати умови для консолідації України та активізувати соціально-економічний розвиток держави.

Досвід різних країн свідчить, що сфера фізичної культури та спорту потребує теоретичного й практичного обґрунтування механізмів управління. Задоволення потреб населення у руховій активності та формуванні здорового способу життя не можливо реалізувати на сучасному етапі без пошуку нових форм, технологій і методів спортивно-оздоровчої діяльності.

Науково обґрунтоване застосування нових підходів до організації фізкультурно-спортивної діяльності серед різних груп населення сприяє розвитку спорту, його популяризації серед населення, особливо серед молоді.

Організаційною основою розвитку фізичної культури і спорту в Україні має стати розгалужена мережа спортивних організацій, клубів і центрів різних форм власності та орієнтації - оздоровлення, спортивні інтереси та певні види спорту. Держава повинна вжити заходів для створення належних умов і підтримки функціонування таких клубів і центрів у навчальних закладах, на підприємствах, в установах і організаціях та в місцях проживання.

У Миколаївській області сформувалися необхідні передумови розвитку фізичної культури та спорту, що мають специфічний характер, зумовлений спортивною культурою населення. І якщо для школярів, молоді і студентства її рівень достатньо високий, то для населення старшого і похилого віку рівень спортивної культури і залучення до занять фізичною культурою і

спортом є дуже низьким. Співпраця усіх ланок, що забезпечують організацію, проведення та матеріальне забезпечення заходів з фізичної культури та спорту є запорукою підвищення рівня фізичної культури та спорту серед населення.

Мета моніторингу – розробити технологію проведення дослідження рівня управління структурами у сфері фізичної культури та спорту.

Методи дослідження. Застосовано методи емпіричних досліджень, зокрема, спостереження та опитувальний метод. Було проведено анкетування керівників, тренерів та спортсменів спортивних структур м. Миколаєва, що надають послуги у сфері фізичної культури та спорту. Математична обробка результатів дослідження виконувалась за допомогою статистичних методів та комп'ютерних технологій.

Бази проведення дослідження.

Для дослідження рівня управління структурами у сфері фізичної культури та спорту було охоплено десять обласних центрів, спортивних шкіл. Серед них такі:

- Обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву з вітрильного спорту "Обласний яхт-клуб";
- Миколаївська обласна комунальна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа № 1;
- Миколаївська обласна дитячоюнацька спортивна школа «Обласний шахово-шашковий клуб» ім. М.В. Шелеста;
- Миколаївська обласна комунальна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа;
- Дитячо-юнацька спортивна школа для осіб з інвалідністю;
- Миколаївський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів "ІНВАСПОРТ";
- Центр олімпійської підготовки з баскетболу та командних ігрових видів спорту;

- Миколаївський обласний центр фізичного здоров'я населення "СПОРТ ДЛЯ ВСІХ";
- Миколаївська обласна школа вищої спортивної майстерності;
- Центр олімпійської підготовки з пріоритетних видів спорту.

Учасники дослідження. У дослідженні взяли участь керівники, тренери і спортсмени вищеназваних закладів. Загальна кількість 60 респондентів серед них: керівників 10 осіб, тренерів 15 і спортсменів 35 осіб.

Результати дослідження. Розроблено Положення про моніторинг та три анкети для дослідження рівня управління у сфері фізичної культури та спорту та надання послуг (Додатки 1, 2, 3, 4). Вище зазначений моніторинг – це система організаційних заходів, спрямованих на забезпечення періодичного збирання, опрацювання та аналізу показників щодо стану управління, реалізації та задоволення послугами у сфері фізичної культури та спорту для різних груп населення з урахуванням їхніх потреб та цінностей, а також про основні чинники, які стримують процес залучення людей до рухової активності як важливої складової здорового способу життя.

Моніторинг проводився з метою отримання реальної, повної, своєчасної та достовірної інформації про оцінку та результати управління сферою фізичної культури та спорту та залучення населення до спорту, механізмів підтримки прогресивних тенденцій, шляхів попередження та усунення негативних процесів у Миколаївській області

Основні функції Моніторингу:

1) спостереження за процесами управління у сфері фізичної культури та спорту та організацій фізично-оздоровчої роботи, що надають послуги всім категоріям населення;

2) виявлення об'єктивних проблем у процесі надання послуг структурами у сфері фізичної культури та спорту;

3) порівняння оцінок надання послуг керівників, тренерів і споживачів послуг.

4) надання керівникам структур інформації про проблеми та пропозиції

щодо удосконалення системи управління у сфері фізичної культури і спорту.

Моніторинг включає: опитування трьох груп респондентів: керівників вищезазначених спортивних структур; тренерів, що надають послуги у сфері фізичної культури та спорту; споживачі послуг. Дане опитування – це формалізоване структуроване інтерв'ювання, що включає відповіді на визначені запитання закритої і відкритої форми. Запропоновано конкретний перелік таких запитань та варіантів відповідей.

Результати анкетування керівників структур на питання: «Які види фізкультурно-оздоровчих послуг Ви надаєте у Вашій структурі?». Було зазначено, що в даних організаціях надаються наступні послуги: організація і проведення спортивних заходів; проведення занять з фізичної культури і спорту; проведення навчально-тренувального процесу; надання освітніх та інформаційно-консультативних послуг; надання послуг з фізкультурно-спортивної реабілітації. Це свідчить про те, що в структурах, що надають послуги у сфері фізичного виховання та спорту надається широкий спектр послуг.

Керівники цих організацій на 80% відсотків зазначили, що відчують середню конкуренцію на ринку послуг і цю конкуренцію створюють лише комерційні структури.

Серед труднощів, які відчують в управлінні структурою також керівники були одностайними і зазначили на чималих витратах на організацію і фінансування, проблеми в оновленні матеріально-технічної бази.

Плани і перспективи подальшого розвитку керівники організацій вбачають у наступних шляхах: покращувати матеріально-технічне забезпечення закладу, розвивати сферу послуг, підвищувати рівень кваліфікації тренерів, залучати різноманітні групи населення, а також зазначили на підвищенні якості обслуговування споживачів послуг.

При опитуванні тренерів було залучено фахівців різних категорій: тренер, тренер 1 категорії, тренер 2 категорії, тренер вищої категорії. Також відрізнявся і стаж роботи тренерів від 6 місяців до 15-20 років.

Щодо питання про надання видів послуг, було продемонстровано універсальність тренерів при їх наданні. Кожен з тренерів зазначив на наданні від трьох до п'яти вищезазначених послуг.

Щодо задоволеністю якістю організації робочого місця тренери одноголосно відповіли, що потребує оновлення матеріально-технічна база та обладнання для тренування.

На питання: «чи існують перешкоди щодо виконання професійних обов'язків?». Більшість відповіла про відсутність перешкод і лише тренери-початківці зазначили на проблемах психологічного характеру, а саме; хвилювання під час тренувань, та моральне напруження.

Щодо перспектив подальшого розвитку респонденти запропонували наступні пропозиції:

- надання ще більш якісних послуг;
- збільшувати територію робочого місця;
- професійний розвиток тренерів;
- організація нових масових спортивних заходів;
- пропаганда здорового способу життя;
- збільшення популярності заняття фізичною культурою та спортом серед всіх верств населення та вікових груп.

Дані відповіді говорять про високі перспективи розвитку даних організацій, щодо надання послуг у сфері фізичної культури та спорту.

При опитуванні споживачів послуг ми тримали наступні результати.

Майже всі опитані споживачі послуг отримують спортивні послуги від півроку до 5 років. Це свідчить про стабільність отримання послуг і їх високу якість.

При визначенні причин відвідування закладу клієнти вказали на наступні: хороші умови і обладнання 20%, зручне розташування 30% та

високий рівень тренерів 80%. Це свідчить про те, що все ж таки клієнт, в першу чергу звертає на якість і професіоналізм наданих послуг.

На пропозицію оцінити якість надання послуг за шкалою від 1 до 5. 50 % клієнтів оцінили послуги на відмінно, 30 % на добре і 20 % частково задоволені умовами. Серед проблем більшість, а саме 60 % зазначила на недостатньому рівні матеріально-технічного забезпечення, а щодо пропозицій вказали на покращення фінансування організацій, оновлення обладнання і умов для тренування.

Таким чином, відповіді респондентів дозволяють зробити нам висновки щодо позитивних тенденцій ринку надання спортивно-оздоровчих послуг у сфері фізичної культури та спорту у Миколаївській області.

На наш погляд, кожному спортивному закладу слід проаналізувати зручність його місця розташування для потенційних клієнтів, транспортну доступність, наявність під'їзних шляхів та стоянок для автотранспорту. Оскільки якістю спортивних послуг задоволені майже всі опитані клієнти, можна зробити висновок, що спортивні послуги в спортивних закладах Миколаївської області досить якісні. Для підвищення відвідуваності спортивних закладів необхідно формувати їх позитивний імідж, рекламувати переваги, залучати відомих спортсменів Миколаєва до рекламних кампаній цих спортивних закладів. Проблема матеріально-технічної бази також повинна вирішуватися пошуком нових підходів до залучення фінансової допомоги не лише з резервів державного бюджету та бюджету області, а через залучення програм громадського бюджету, пошуку спонсорів, меценатів та зацікавлених осіб в наданні якісних спортивно-оздоровчих послуг у сфері фізичної культури та спорту.

3.2. Моделі управління сферою фізичної культури та спорту

Характеризуючи сучасний стан українського ринку фізкультурно-спортивних послуг можна виділити наступні його особливості, а саме:

- низький рівень попиту на фізкультурно-спортивні послуги;
- обмеженість пропозиції фізкультурно-спортивних послуг;
- невисока якість фізкультурно-спортивних послуг, які пропонуються, внаслідок низького рівня матеріально-технічного, кадрового, наукового, організаційного, нормативно-правового, інформаційного забезпечення сфери фізичної культури і спорту;
- повільні темпи формування необхідних компонентів ринку фізкультурно-спортивних послуг внаслідок негативного впливу на сферу фізичної культури і спорту зовнішнього економічного середовища.

У процесі дослідження встановлено, що успішний розвиток галузі фізичної культури та спорту можливий лише за умови впровадження ефективних методів, засобів, форм, технологій управління, які мали б ґрунтуватися на адаптованій до сучасних реалій нормативно-правовій базі і були здатні вирішувати соціально-економічні проблеми, пов'язані із функціонуванням та розвитком фізичної культури та спорту. Як показує практика, труднощі та помилки, властиві управлінню фізичною культурою та спортом, зумовлені відсутністю комплексних теоретичних розробок у цій сфері, які мають охоплювати та моделювати систему управління фізичною культурою й спортом з усіма її функціональними складовими. Тому актуальною є необхідність розробки теоретичних і методологічних засад системи управління фізичною культурою й спортом.

Управлінська модель сфери фізичної культури та спорту складається з двох підсистем, зумовлених поставленими завданнями, а саме: *процесуальна модель* яка поетапного реалізує завдання управління діяльністю сфери і зображена на рис. 2.1; *структурно-функціональна модель*, що включає

основні компоненти управління комерційною структурою: організаційно-правові форми, механізм управління, процедуру створення та фізкультурно-спортивні послуги, що зображені на рис. 2.2.

Процесуальна модель управління у сфері фізичної культури та спорту складається з шести етапів: аналітично-узагальнюючого, цілепокладання, прагматично-прогностичного, реалізаційного, контрольно-оцінюючого, рефлексивно-коригувального. На всіх управлінських рівнях відбувається поетапна реалізація процесу управління розвитком фізкультурно-спортивної структури, спрямована на вирішення специфічних завдань, зміст яких зумовлений управлінським рівнем, певною підсистемою галузі, рівнем узагальнення, комплексом показників, ємністю та складністю методів і засобів.

Рис 3.1. Процесуальна модель управління сферою фізичної культури та спорту

Розроблена *структурно-функціональна модель* передбачає поетапну реалізацію управління якістю розвитку організацією у фізичній культурі та спорті відповідно до чотирьох рівнів.

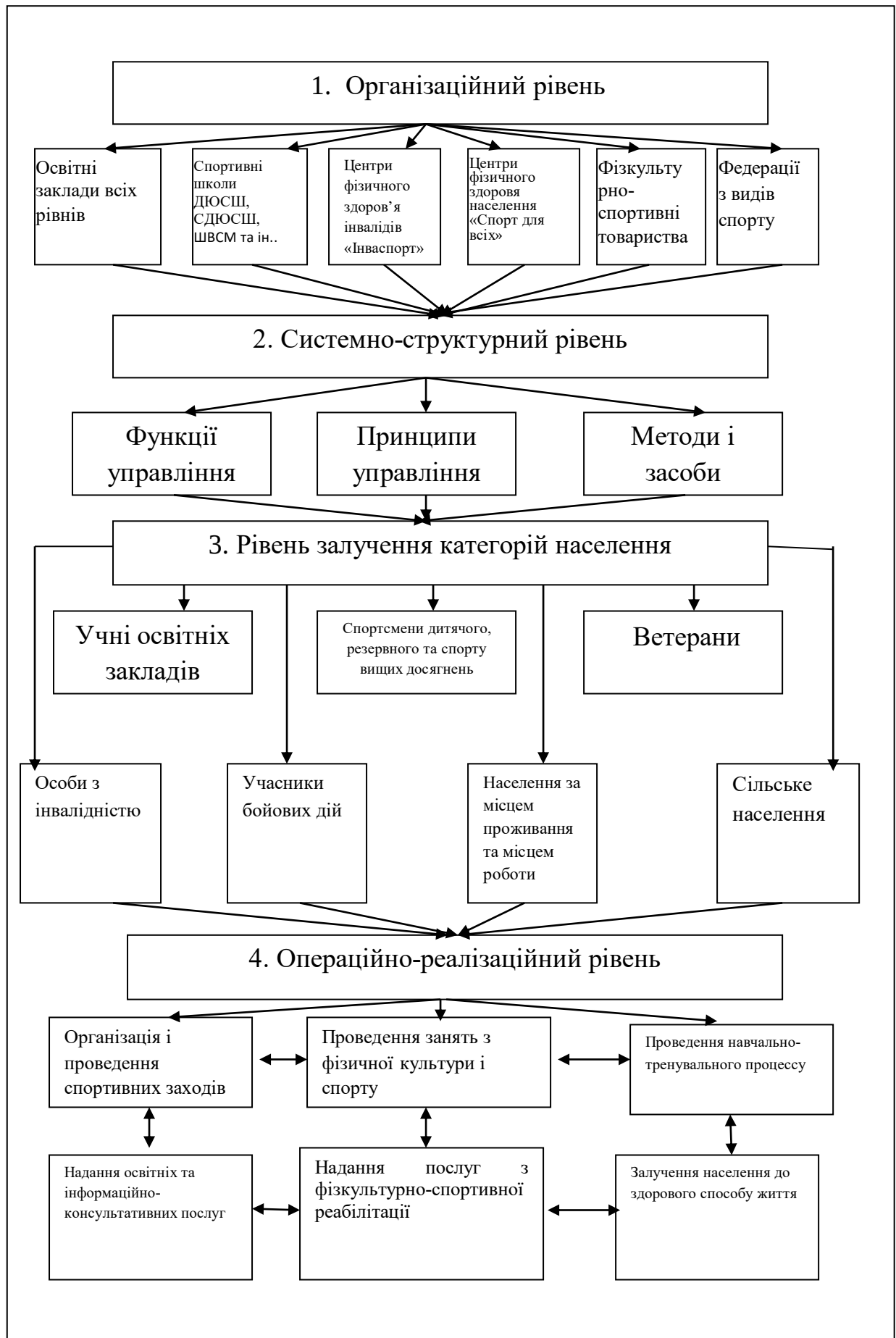

Рис. 3.2. Структурно-функціональна модель управління у сфері фізичної культури та спорту

Організаційний рівень забезпечує базу функціонування сфери фізичної культури та спорту через механізм взаємодії усіх організацій, що забезпечують фізкультурно-спортивними послугами із чітким розподілом відповідальності та забезпеченням гарантії якості.

Системно-структурний рівень є концептуальною квінтесенцією якості функціонування та розвитку сфери фізичної культури та спорту на системному, цільовому, організаційному вимірах. Що включає основні складові механізму управління: функції, принципи та методи управління. Зміст цього механізму полягає в сукупності засобів, методів, принципів, важелів впливу, які спрямовані на забезпечення ефективної реалізації характерних для окремої структури цілей, які можуть найбільш повно задовольнити суспільні, колективні, індивідуальні інтереси і потреби усіх учасників процесу надання та отримання послуг у сфері фізичного виховання та спорту: керівників, професійного персоналу та різних верств населення.

На рівні залучення різних категорій населення формується система надання фізкультурно-оздоровчих послуг, що охолює: учнів освітніх закладів всіх рівнів, спортсменів ДЮСШ, СДЮСШ, ШВСМ, центрів олімпійської підготовки, ветеранів спорту, осіб з інвалідністю, учасників бойових дій, міське та сільське населення за місцем проживання та місцем роботи.

Операційно-реалізаційний рівень визначає економічні аспекти управління якістю на рівні установи, підприємства, організації фізкультурно-спортивного спрямування, що реалізує свою діяльність через повний пакет послуг.

Дана модель функціонуватиме за умов пошуку шляхів підвищення її реалізації у сфері фізичної культури та спорту.

3.2. Шляхи підвищення ефективності управління сферою фізичної культури та спорту

Сучасне суспільство дедалі більше перетворюється на суспільство послуг. Однією з найперспективніших галузей у сфері послуг наразі можна вважати фізичну культуру і спорт. Саме її різноманітні заклади забезпечують розвиток масового спорту (спорту для всіх) в Україні. Згідно із законом України «Про фізичну культуру і спорт» заклад фізичної культури і спорту – юридична особа, що забезпечує розвиток фізичної культури і спорту шляхом надання фізкультурно-спортивних послуг [33].

Згідно з Державним соціальним стандартом у сфері фізичної культури і спорту (2013 р.) послуги надаються дитячо-юнацькими спортивними школами, центрами фізичного здоров'я населення, центрами фізичної культури і спорту інвалідів, спортивними клубами, фізкультурно-оздоровчими закладами [32].

Стандарт встановлює вимоги до показників необхідного забезпечення потреб населення в умовах для занять фізичною культурою і спортом та отриманні фізкультурно-спортивних послуг. Загалом сформована в Україні мережа фізкультурно-оздоровчих і спортивних споруд характеризується недостатньою кількістю і нерівномірним їх розташуванням по території країни [32].

Визначено, що “ефективність управління розвитком фізичної культури та спорту” – це цільова реалізація соціальних, економічних, організаційних функцій суб'єкта управління щодо розвитку галузі із використанням оптимально-достатніх матеріально-технічних, фінансових, трудових ресурсів і, як наслідок, отримання соціально-корисного, позитивного ефекту, здатного задовольнити інтелектуальні, духовні, фізичні потреби населення у сфері фізичної культури та спорту.

На жаль, Україна поступається кількістю фізкультурно-спортивних організацій провідним країнам світу у 2-3 рази, нормам сьогодення.

Зрозуміло, що при цьому від рівня комфортності залів, високого рівня сфери обслуговування, місця розташування залежить популярність закладу та рівень зацікавленості населення у відвідуванні спортивного закладу.

Першим шляхом підвищення ефективності управління сферою фізичної культури та спорту має включати обов'язковий аналіз місцевого ринку фізкультурно-оздоровчих послуг, що дозволить виявити тенденції його розвитку у певному регіоні, місті, районі.

Такий аналіз передбачає вирішення наступних завдань:

- Дослідження, аналіз і оцінка реальних і потенційних потреб населення;
- Першочерговим завданням на місцевому ринку спортивних послуг є вивчення попиту мешканців Миколаївської області на фізкультурно-спортивні послуги та виявлення незадоволеного попиту і чинників, що його зумовили.

Одним з шляхів, що повинен здійснюватися на рівні держави це стимулювання розвитку ринку оздоровчих, рекреаційних та реабілітаційних послуг засобами фізичної культури та спорту, сприяти отриманню пільг організаціям всіх форм власності, які надають відповідні якісні послуги населенню. Створення умов для розвитку регулярної рухової активності різних верств населення для зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, побажань, здібностей та індивідуальних особливостей кожного.

Насичення спортивними спорудами у кількості і якості, що надасть змогу створити необхідні умови для залучення різних категорій громадян до занять фізичною культурою і спортом та підвищити рівень забезпеченості населення спортивними спорудами, які б давали можливість забезпечити на даних спорудах максимальний обсяг рухової активності.

Оволодіння спортивно-оздоровчими організаціями значної автономії, незалежності і свободи діяльності. Взаємодії з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості та іншими суб'єктами сфери фізичної культури і спорту.

Юридичним визнанням рівноправності різних видів і форм власності. На цій підставі в системі фізичної культури та спорту повинні створюватися нові, в тому числі недержавні (муніципальні, приватні, комерційні) спортивно-оздоровчі організації та їх об'єднання. Спортивні організації мають можливість організовувати платні заняття і комерційну діяльність, залучати небюджетні кошти.

Надання права формувати свій педагогічний колектив і обслуговуючий персонал, самостійно розпоряджатись фінансовими ресурсами, розвивати свою матеріально-технічну базу, займатися рекламно-видавничою діяльністю, розширювати номенклатуру видів рухової активності і спорту, вести інноваційну діяльність та запроваджувати нові технології.

Перспективи розвитку ринку фізкультурних послуг також пов'язані з тим, що більшість молоді і дорослих перестали звертати увагу на організаційну форму, відомчу належність і форму власності тих спортивно-оздоровчих організацій, послугами яких вони користуються. Тому саме комерційні структури виходять на перше місце в рейтингу спортивних закладів тому, що в них працюють дійсно зацікавлені підприємці, які отримують грошову вигоду за надання послуг. В державних структурах часто діяльність тренера базується на ентузіазмі і альтруїзмі.

Об'єктивними передумовами для збільшення попиту на фізкультурно-оздоровні послуги є здатність задовольнити найрізноманітніші інтереси, потреби і попит населення. Для цього треба реалізовувати новітні технології у фізичному вихованні та спорті, використовувати нове сучасне обладнання, впроваджувати реабілітаційні та медичні послуги.

Великий діапазон шляхів удосконалення управління сферою фізичної культури та спорту лежить у напрямі удосконалення господарсько-економічних відносин, а саме: організація і проведення спортивних заходів, пошук і відбір перспективних спортсменів, забезпечення наповнюваності спортивних груп, вирішення проблем матеріально-технічного оснащення спортивного закладу, забезпечення і оцінка якості фізкультурно-оздоровчої і

навчально-тренувальної роботи – це лише незначний перелік дій, які входять до господарсько-економічних функцій керівника структури, що забезпечує сферу фізичного виховання та спорту.

Ще одним пріоритетним напрямом удосконалення діяльності спортивних закладів, що надають послуги різним верствам населення – є аналіз, оцінка та прогнозування стану та розвитку в регіоні фізкультурно-оздоровчих послуг, на надання яких розраховує дана організація, включаючи дослідження діяльності конкурентів (фітнес зали, тренажерні зали та ін.)

Важливою передумовою затвердження маркетингу є виникнення і розвиток конкуренції між спортивно-оздоровчими організаціями. В умовах розвитку підприємництва ведення конкурентної боротьби є невід'ємною частиною культури ділової активності спортивно-оздоровчих комерційних і некомерційних організацій. Так, більшість керівників організацій спортивно-оздоровчої спрямованості вважають обов'язковим включення цілей конкуренції у загальний перелік стратегічних і тактичних цілей організації.

Наступним етапом є удосконалення асортименту послуг закладу з фізичного виховання та спорту. Це можливо реалізувати шляхом розширення асортименту послуг, але керівнику треба пам'ятати про обов'язкове забезпечення якості цих послуг. Якщо це освітні послуги, то співпрацювати з професійними фахівцями високого класу, що демонструють об'єктивно позитивні, достовірні результати діяльності у цьому напрямку.

В Миколаївській області широко розвинута база освітніх закладів, що готують професіоналів галузі фізичної культури та спорту на високому рівні. А також створюють умови для професіонального зростання і підвищення кваліфікації спеціалістів сфери фізичної культури та спорту.

Ще одним шляхом управління у сфері фізичної культури та спорту є удосконалення якості сервісного обслуговування. Підвищення якості необхідно розглядати з соціальної, технічної та економічної точок зору. Якість послуги – це сукупність характеристик послуги, що означає її здатність задовольняти встановлені або передбачувальні потреби споживача.

Якість виконаної послуги – це відповідність виконаної роботи вимогам стандарту, технічним умовам, а також індивідуальним вимогам споживача-клієнта. Оптимальним значенням показника якості послуг є те, при якому досягається найбільший корисний ефект від споживання при заданих витратах на її створення та споживання. Якість послуг з фізичної культури та спорту залежить від багатьох факторів:

- Технічні фактори, до яких належать технічне забезпечення спортивного закладу, нове сучасне обладнання і його обслуговування та ремонт;
- Організаційні фактори – це розподіл обов’язків, спеціалізація надання послуг, форми організації надання спортивних послуг (індивідуальні заняття, заняття в групі, з тренером або самостійно та ін.), а також форми і методи контролю за наданням послуг;
- До економічних факторів належить форми і рівень зарплати персоналу, рівень витрат на технічне обслуговування обладнання, оплата за комунальні послуги та пошук технологій підвищення продуктивності праці;
- Суб’єктивні фактори. В забезпеченні якості надання спортивних послуг в фізкультурно-спортивному закладі значну роль відіграє особистість тренера, що безпосередньо співпрацює з клієнтом. Тренер це людина з її професійною підготовкою, особистісно - психологічними особливостями, які по-різному впливають на перелічені вище фактори

Маркетингове забезпечення збуту послуг та розробки нових послуг. Прагнення спортивно-оздоровчих організацій до розширення збуту своїх послуг (шляхом залучення якомога більшої кількості споживачів, активізації рекламної діяльності, удосконалення системи пошуку і відбору цільових споживачів і т. ін.).

Реклама послуг з фізичної культури та спорту, що надає структура. Популяризації здорового способу життя та подолання стану суспільної

байдужості до здоров'я, у тому числі за рахунок широкого впровадження соціальної реклами різних аспектів здорового способу життя в усіх засобах масової інформації; Цей напрям реалізовується за рахунок таких рекламних засобів, як: телевізійна реклама, реклама на радіо, друкована реклама, реклама в Інтернет.

Зазначені шляхи можливо реалізувати тільки при консолідації зусиль та ресурсних можливостей громадських спортивних організацій та виконавчих органів Миколаївської області на підставі програмного підходу до розробки і реалізації. Програми із залученням фінансових ресурсів бюджету Миколаївської області, інших бюджетів та інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Висновки до третього розділу

У розділі здійснено спробу обґрунтувати шляхи підвищення ефективності управління сферою фізичної культури та спорту у Миколаївській області.

Проведено моніторинг рівня управління сферою фізичної культури та спорту за допомогою анкетування курівників, тренерів та спортсменів. Анкетуванням було охоплено десять обласних центрів надання послуг населенню у сфері фізичної культури та спорту. Загальна кількість 50 респондентів серед них: керівників 10 осіб, тренерів 15 і спортсменів 35 осіб.

На основі результатів моніторингу було розроблено дві моделі управління сферою фізичної культури та спорту: процесуальну і структурно функціональну. Здійснено аналіз структурних компонентів моделей.

Проведене дослідження регіональних аспектів та моніторинг рівня управління дали можливість розробити шляхи підвищення рівня управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження є актуальним з огляду на необхідність вирішення проблеми, що полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні регіональних аспектів управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області та розробці шляхів підвищення ефективності щодо їх подальшої реалізації.

1. Аналіз наукової літератури, а також фактологічних та статистичних даних дозволив дійти висновку про існування низки об'єктивних умов функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах сучасного ринку.

Аналіз співвідношення понять «управління» та «управління фізичною культурою та спортом» у сфері фізичної культури та спорту дає підстави сформулювати наступні висновки.

Поняття «управління» використовується для характеристики специфічної діяльності людини в неживій і живій природі, а також у соціальному житті, і тому воно ширше поняття «менеджмент», яке застосовується тільки для визначення управлінської діяльності в соціальному житті;

Поняття «управління фізичною культурою та спортом» доцільно використовувати, коли розглядаються фізична культура та спорт як галузі народного господарства, а поняття «менеджмент у фізичній культурі та спорті» — для визначення внутрішнього управління діяльністю різноманітних фізкультурно-спортивних організацій в умовах ринкових відносин.

2. Досліджено регіональні аспекти управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області. Розкрито особливості механізму управління в області та на їх основі розроблено структуру управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області.

Проаналізовано шляхи співпраці між структурними компонентами та розкрито результати даної співпраці за 2019-2020 рр

Досліджено стан і рівень функціонування системи закладів сфери фізичної культури та спорту.

Проаналізовано показники зайнятості населення фізичною культурою та спорту. Хоча у відсотковому відношенні вони ще достатньо низькі, порівняно з розвинутими країнами, а саме 14,1 %, але спостерігаються позитивні тенденції до їх зростання. Цьому сприяє широка мережа закладів сфери фізичної культури та спорту в Миколаївській області, що охоплює всі верстви населення.

До позитивних тенденцій можна віднести і розвиток 95 олімпійських та не олімпійських видів спорту в регіоні. Це сприятливо впливає на задоволення різноманітних інтересів населення та залучення до занять видами спорту дітей і молоді з різними здібностями, а с особливо людей з обмеженими можливостями.

Високі показники досягнень спортсменів області засвідчують про підтримку розвитку резервного спорту та спорту вищих досягнень.

Співпраця державних структур, громадських організацій та спортивних товариств дає можливість залучати до занять фізичною культурою та спортом всього населення втому числі і сільських мешканців.

3. Досліджено рівень розвитку пріоритетних напрямів системи залучення населення до занять фізичною культурою та спортом в Миколаївській області.

На основі порівняльного аналізу діючих регіональних програм виявлено: категорії населення, проблеми, що потребують вирішення, напрями та механізми їх реалізації. Звіти по даним програмам підтверджують реалізацію очікуваних результатів.

Аналіз рівнів розвитку пріоритетних напрямів системи залучення населення до занять фізичною культурою та спортом в Миколаївській

області дав можливість розкрити результати розвитку фізичної культури та спорту та забезпечення активності населення в таких групах

Розвиток дошкільних та освітніх закладів. У всіх освітніх закладах забезпечено належний рівень рухової активності. Відповідно до календаря проводяться спортивно-масові заходи і змагання з різних видів спорту. Пріоритетними залишаються такі види спорту, як: футбол, баскетбол, волейбол. Також надається фінансова підтримка для забезпечення матеріально-технічної бази, придбання спортивного обладнання. У всіх закладах вищої освіти створено спортивні клуби та активно розвивається секційна робота.

Розвиток фізичної культури населення за місцем проживання, у місцях масового відпочинку та за місцем роботи. В області стабільно проводяться спортивно-масові заходи серед населення. Фізкультурно-спортивні товариства в співпраці з галузевими організаціями залучають до занять фізкультурою та спортом населення за місцем роботи. Залучається населення до занять масовим спортом через щорічне проведення обласних галузевих та міжгалузевих спартакіад. А також проведення урочистих святкувань Дня фізичної культури та спорту, що супроводжується поведенням різноманітних заходів. Дуже масовими останнім часом стали марафони та напівмарафони.

Особливу увагу в Миколаївській області приділяють розвитку спорту серед сільського населення. Фізкультурно-спортивне товариство «Колос» активно займається організацією та проведенням спортивно-масових заходів в сільських громадах, а саме: сільських спортивних ігор, конкурсів на краще село, та участь у обласних змаганнях з провідних видів спорту.

Фізкультурно-оздоровча та реабілітаційна робота серед осіб з інвалідністю. В тісній співпраці центрів спортивної підготовки, ДЮСШ, СДЮСШ та громадських організацій, серед яких провідне місце в Миколаївській області займають регіональні та місцеві центри фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» здійснюється організація

фізкультурно-масової роботи з інвалідами. Створюються умови для вільного доступу людей з особливими потребами до спортивних споруд. Проведення обласних змагань та спартакіад з плавання, легкої атлетики, настільного тенісу, вільної та греко-римської боротьби, футболу, фехтування на візках, шахів, футзалу, дартсу, шашок. А також забезпечення участі спортсменів паралімпійців у змаганнях всіх рівнів.

Особлива увага в Миколаївській області приділяється розвитку спортивної реабілітації для учасників бойових дій. Це і створення відділення фізкультурно-спортивної реабілітації учасників бойових дій на базі Миколаївської обласної школи вищої спортивної майстерності. Відкритий доступ до занять в секціях з різноманітних видів спорту. А також здійснення заходів фізкультурно-спортивної реабілітації для інвалідів учасників бойових дій.

Розвиток дитячого, дитячо-юнацького, резервного та спорту вищих досягнень. Забезпечення діяльності широкої мережі спеціалізованих спортивних закладів. Реконструкція та будівництво спортивних споруд. Підтримка матеріально-технічної бази, оновлення обладнання та спортивного інвентарю. Надання матеріальної допомоги та стипендій найкращим спортсменам області та їх тренерам. Значне обмеження фінансування галузі не дає можливості реалізувати вище зазначені заходи в повній мірі.

4. Здійснено моніторинг рівня управління системою закладів у сфері фізичної культури і спорту у Миколаївській області. У дослідженні взяли участь керівники, тренери і спортсмени десяти обласних спортивних закладів. Загальна кількість 60 респондентів серед них: керівників 10 осіб, тренерів 15 і спортсменів 35 осіб. Моніторинг проводився з метою отримання реальної, повної, своєчасної та достовірної інформації про оцінку та результати управління сферою фізичної культури та спорту та залучення населення до спорту, механізмів підтримки прогресивних тенденцій, шляхів попередження та усунення негативних процесів у Миколаївській області.

На основі моніторингу було розроблено дві моделі управління сферою фізичної культури та спорту в Миколаївській області. *Процесуальна модель* управління сферою фізичної культури та спорту складається з шести етапів: аналітично-узагальнюючого, цілепокладання, прагматично-прогностичного, реалізаційного, контрольно-оцінюючого, рефлексивно-коригувального. Розроблена *структурно-функціональна модель* передбачає поетапну реалізацію управління якістю розвитку сфери фізичної культури та спорту відповідно до чотирьох рівнів: організаційний рівень, системно-структурний рівень, рівень залучення категорій населення, операційно-реалізаційний рівень.

5. Розроблено шляхи підвищення ефективності управління сферою фізичної культури і спорту в Миколаївській області. Серед яких виділимо наступні: залучення широких верств населення до систематичних занять фізичною культурою і спортом шляхом використання інноваційних підходів щодо надання інформації та популяризації пріоритетних для регіону видів спорту; максимальної реалізації здібностей обдарованої молоді у дитячо-юнацькому спорті та спорті вищих досягнень; розширення можливостей надання спортивних послуг для населення з обмеженими можливостями; використання новітніх технологій фізичної культури та спорту, а також запровадження програм для розвитку системи спортивної реабілітації; об'єднання зусиль державних і комерційних спортивних закладів для розширення спектру надання спортивних послуг та забезпечення потреб у підвищенні рівня рухової активності населення; залучення програми громадського бюджету для оновлення матеріально-технічної бази спортивних споруд і майданчиків; удосконалення системи кадрового забезпечення галузі висококваліфікованими фахівцями.

Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення окремих механізмів управління сферою фізичної культури і спорту з врахуванням регіональних запитів, їх функціонально-організаційної структури, нормативно-правових засад діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гацуля О. Розвиток галузевого управління у сфері фізичної культури та спорту: концептуальні засади. /Державне управління та місцеве самоврядування. 2015, Вип. 1 (24), с. 176-185
2. Гадайчук Д.Л. Результати досліджень з питань використання фінансових ресурсів організаційно управлінськими структурами у спорті вищих досягнень. Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2004. № 13. С. 29-39.
3. Галкин В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.: Кнорус, 2006. 291 с.
4. Гасюк І. Л. Державне управління якістю діяльності та розвитком фізичної культури і спорту: процесуальне моделювання. Університетські наукові записки : часоп. Хмельниц. ун-ту упр. та права. – Х. : Вид-во ХУУП, 2011. № 1(37). С. 363–371.
5. Гасюк І. Л. Теоретичне обґрунтування складових моделі організаційної структури державного управління фізичною культурою і спортом. Університетські наукові записки : часоп. Хмельниц. ун-ту упр. та права. – Х. : Вид-во ХУУП, 2010. № 4(36). С. 276–281.
6. Гасюк І. Л. Фізична культура та спорт: правові, економічні, управлінські засади діяльності в галузі : навч. посіб. Х. : Вид-во ХГПА, 2011. 457 с.
7. Городинська І.В. Управління фізичною культурою і спортом: навчальний посібник. Херсон: Вид-во ХДУ, 2010. 112 с.
8. Друкер П. Эффективное управление. М.: АСТ «Астрель», 2004. 284 с.
9. Еншин М.М. Спортивный менеджмент и маркетинг. Новополюк: ПГУ, 2008. 252 с. 22.
10. Жданова О.М. Управління сферою фізичного виховання і спорту. Навч. посібник для фізкультурних вузів. Дрогобич: Коло, 2009. 224 с.

11. Жолдак В.И. Менеджмент спорта и туризма: монографія. М.: Советский спорт, 2000. 415 с.
12. Заярний О. Суб'єкти спортивних правовідносин [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://smi.liga.net/articles/2012-01-05/3772717-sub_kti_sportivnikh_pravov_dnosin.htm].
13. ЗВІТ по виконанню заходів Програми розвитку фізичної культури і спорту в Миколаївській області на 2019-2022 роки <https://www.mk-oblrada.gov.ua/oblasni-programy>
14. Золотов М.И. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. М.: Академия, 2001. 432 с.
15. Ілляшенко С.М. Інновації у маркетингу і менеджменті: монографія. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2013. 616 с.
16. Кузьменко О.О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту. Науковий вісник молодих вчених. 2010. Вип. 1 (1). С. 225-229.
17. Лукашук В. І.. Особливості підприємницької діяльності у сфері спорту. Український соціум. 2012. № 3(42). С. 43-52.
18. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта /М.И.Золотов, В.В. Кузин, М.Е. Кутепов, С.Г. Сейранов. М.: Академия, 2004. 432 с.
19. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта: учебное пособие / А.В. Починкин. М.: Советский спорт, 2013. 264 с.
20. Міська програма «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 рр. <https://mkrada.gov.ua/documents/30853.html>
21. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку : закономірності функціонування та розвитку.К.: Олімпійська л-ра, 2007. 215 с.
22. Мічуда Ю.П. Професійний спорт як різновидність підприємницької діяльності. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2005. № 1. С. 30–35.

23. Мічуда Ю. Проблеми розвитку підприємництва у сфері спорту для всіх. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2007. № 1. С. 82–86.

24. Мічуда Ю. П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку: автореф. дис. доктора наук з фіз. вих і с.: спец. 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення”. К.: НУФВСУ, 2008. 40 с.

25. Мескон М.Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М.М. Альбер, Ф. Хедоури. Пер. с англ.; под ред. А. Я. Кибанова. М.: Инфра, 1998. 512 с.

26. Обласна Програма "Молодь Миколаївщини" на 2016-2020 роки
Режим доступу: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/oblasni-programy>

27. Обожина Д.А. Управление физкультурно-спортивной организацией: учеб. пособие . Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2017. 76 с.

28. Павелко А. Спорт як специфічний об'єкт державної політики. Актуальні проблеми державного управління. 2007. Вип. 1 (27). С. 76-82.

29. Переверзин И.И. Менеджмент спортивной организации: учебное пособие. – 3-е изд. М.: «Физкультура и спорт», 2006. 464 с.

30. Площинська А. Розвиток державної політики в галузі фізичної культури та спорту в сучасній Україні. Молода спортивна наука України. 2008. Вип. 12, Т. 2. С. 158-162.

31. Програма розвитку фізичної культури та спорту в Миколаївській області на 2019-2022 рр.; Режим доступу : <https://www.mk-oblrada.gov.ua/UserFiles/decree/15465955745c2f2cf6c34b1.pdf>

32. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту: наказ Міністерства молоді та спорту [28.03.2013].
Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13>

33. Про фізичну культуру і спорт: Закон України № 7 від 19.11.2010 р. / Кабінет Міністрів України. К.: [б. в.], 2010. 50 с.

34. Про становище осіб з інвалідністю в Україні: нац. доп. Київ : [б.в.], 2013. 198 с
35. Приходько В. Управління проектами як новий напрямок спортивного менеджменту в Україні. Спортивний вісник Придніпров'я. 2009. № 2-3. С. 11-13.
36. Сериков Г.Н. Управление физкультурно-спортивной деятельностью: теоретический аспект. Челябинск: Урал ГУФК, 2011. 151 с.
37. Степанова О.Н. Маркетинг в сфере физической культуры и спорта. М.: Советский спорт, 2007. 256 с.
38. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#n9>
39. Управління сферою фізичного виховання і спорту: навчальний посібник / О.М. Жданова, Л.Я. Чеховська. – Дрогобич: Коло, 2009. – 224 с.
40. Управление физической культурой и спортом / Учебник для институтов физкультуры. Под ред. И.И. Переверзина. М.: ФиС. 1987. 288с.
41. Файоль А. Общее и промышленное управление / пер. б. в. предисл. А. К. Гастева. М. : центр. ин-т труда, 1923. 122 с..
42. Чередник Р. В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України [Електронний ресурс] / Р. В. Чередник. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/App/2011_42/Cherednik.pdf.
43. Чеховська Л. Сучасний стан і перспективи розвитку інфраструктури масового спорту України. Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), Вип. 3К (84)17, Т. 1. С. 526-531,
44. Taylor F. W. The principles of Scientific Management. 1911.

**Положення про моніторинг рівня управління структурами у сфері
фізичного виховання і спорту у м. Миколаєві**

Зазначений моніторинг – це система організаційних заходів, спрямованих на забезпечення періодичного збирання, опрацювання та аналізу показників щодо стану та рівня управління у сфері фізичного виховання та спорту для різних груп населення з урахуванням їхніх потреб та цінностей, а також про основні чинники, які стримують процес залучення людей до рухової активності як важливої складової здорового способу життя.

Моніторинг проводився з метою отримання реальної, повної, своєчасної та достовірної інформації про оцінку та прогноз рівня управління сферою фізичного виховання та спорту та залучення населення до спорту, механізмів підтримки прогресивних тенденцій, шляхів попередження та усунення негативних процесів.

Основні функції Моніторингу:

1) спостереження за процесами управління у сфері фізичної культури та спорту та організацій фізично-оздоровчої роботи всім категоріям населення;

2) виявлення об'єктивних проблем у процесі надання послуг структурами у сфері фізичної культури та спорту та для зміцнення здоров'я людей;

3) порівняння оцінок надання послуг керівників, тренерів і спортсменів.

4) надання керівникам структур інформації про проблеми та пропозиції щодо удосконалення системи управління у сфері фізичної культури і спорту.

Мета моніторингу – розробити технологію проведення дослідження рівня управління структурами у сфері фізичної культури та спорту.

Методи дослідження. Застосовано методи емпіричних досліджень, зокрема, спостереження та опитувальний метод. Було проведено анкетування керівників, тренерів та спортсменів спортивних структур

м. Миколаєва, що надають послуги у сфері фізичної культури та спорту. Математична обробка результатів дослідження виконувалась за допомогою статистичних методів та комп'ютерних технологій.

Бази проведення дослідження.

Для дослідження рівня управління структурами у сфері фізичної культури та спорту було охоплено десять обласних центрів, спортивних шкіл. Серед них такі:

- Обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву з вітрильного спорту "Обласний яхт-клуб";
- Миколаївська обласна комунальна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа № 1;
- Миколаївська обласна дитячоюнацька спортивна школа «Обласний шахово-шашковий клуб» ім. М.В. Шелеста;
- Миколаївська обласна комунальна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа;
- Дитячо-юнацька спортивна школа для осіб з інвалідністю;
- Миколаївський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів "ІНВАСПОРТ";
- Центр олімпійської підготовки з баскетболу та командних ігрових видів спорту;
- Миколаївський обласний центр фізичного здоров'я населення "СПОРТ ДЛЯ ВСІХ";
- Миколаївська обласна школа вищої спортивної майстерності;
- Центр олімпійської підготовки з пріоритетних видів спорту.

Моніторинг включає: опитування трьох груп респондентів: керівників вищезазначених спортивних структур; тренерів, що надають послуги у сфері фізичної культури та спорту; споживачі послуг. Дане опитування – це формалізоване структуроване інтерв'ювання на визначені запитання та варіанти відповідей. Запропоновано конкретний перелік таких запитань та варіантів відповідей.

АНКЕТА
для керівників спортивних закладів, що надають послуги
у сфері фізичного виховання та спорту

Шановний, респонденте! Кафедра Теоретичних основ олімпійського та професійного спорту НУК імені Макарова звертається до Вас з проханням взяти участь в опитуванні, результати будуть використані для написання кваліфікаційної роботи магістра. Метою даного анкетування є здійснення моніторингу рівня управління структурами у сфері фізичного виховання і спорту у Миколаївській області.

Результати цього анкетування будуть ретельно вивчені та враховані. Нас дійсно цікавить Ваша думка. Інформація, зібрана під час дослідження, буде узагальнена та використана лише в наукових цілях. Анонімність і конфіденційність гарантуємо. Ми будемо вдячні за Ваші відверті відповіді та пропозиції.

1. ПІБ _____

2. Назва організації

3. Посада респондента в організації

4. До якої форми власності належить Ваш заклад?
а) державної;
б) комунальної;
в) приватної

5. Який основний вид діяльності Вашого закладу ?

5. Які види фізкультурно-оздоровчих послуг надаються у Вашому закладі?

- 1) Організація і проведення спортивних заходів;
 - 2) Проведення занять з фізичної культури і спорту;
 - 3) Проведення навчально-тренувального процесу;
 - 4) Надання освітніх та інформаційно-консультативних послуг;
 - 5) Надання послуг з фізкультурно-спортивної реабілітації;
 - 6) Оренда фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд;
 - 7) Виробництво спортивного устаткування та інвентарю;
 - 8) Підготовка та ремонт спортивного устаткування та інвентарю;
 - 9) Прокат спортивного інвентарю;
 - 10) Інші послуги _____
7. Чи відчуваєте Ви конкуренцію з боку інших закладів, що надають послуги у сфері фізичного виховання і спорту?
- а) Високу конкуренцію;
 - б) Середню конкуренцію;
 - г) Низьку конкуренцію;
 - д) Конкуренція відсутня.
8. Які організації найбільше створюють конкуренцію для Вашої організації?
- а) Державні організації;
 - б) Комерційні організації;
 - в) конкуренція відсутня.
9. Які труднощі в управлінні структурою Ви відчуваєте?
- а) Жорстка конкуренція;
 - б) Чималі витрати на організацію і фінансування;
 - в) Нестача кваліфікованого персоналу;
 - г) Власний варіант

10. Які плани та перспективи подальшого розвитку Вашої організації?

Просимо залишити (за згодою) контактну інформацію. Це допоможе нам і в подальшому враховувати Вашу думку при аналізі отриманої інформації та щодо соціального партнерства.

Дякуємо за співпрацю! Ви нам дуже допомогли.

АНКЕТА
для професійного персоналу структур, що надають послуги
у сфері фізичного виховання та спорту

Шановний, респонденте! Кафедра Теоретичних основ олімпійського та професійного спорту НУК імені Макарова звертається до Вас з проханням взяти участь в опитуванні, результати будуть використані для написання кваліфікаційної роботи магістра. Метою даного анкетування є здійснення моніторингу рівня управління структурами у сфері фізичного виховання і спорту у Миколаївській області.

Результати цього анкетування будуть ретельно вивчені та враховані. Нас дійсно цікавить Ваша думка. Інформація, зібрана під час дослідження, буде узагальнена та використана лише в наукових цілях. Анонімність і конфіденційність гарантуємо. Ми будемо вдячні за Ваші відверті відповіді та пропозиції.

1. ПІБ _____

2. Назва спортивної організації де Ви працюєте?

3. Ваша посада в організації

4. Стаж роботи _____

5. Які види комерційних послуг Ви надаєте у Вашій структурі?

- 1) Організація і проведення спортивних заходів;
- 2) Проведення занять з фізичної культури і спорту;
- 3) Проведення навчально-тренувального процесу;
- 4) Надання освітніх та інформаційно-консультативних послуг;
- 5) Надання послуг з фізкультурно-спортивної реабілітації;
- 6) Оренда фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд;
- 7) Виробництво спортивного устаткування та інвентарю;
- 8) Підготовка та ремонт спортивного устаткування та інвентарю;
- 9) Прокат спортивного інвентарю;

10) Інші послуги _____

-
6. Чи задоволені Ви якістю організації робочого місця?
- а) Так, повністю задоволений;
 - б) Задоволений частково;
 - в) Ні, не задоволений.
7. Чи існують перешкоди щодо виконання професійних обов'язків?
- а) Ні, жодних перешкод;
 - б) Так, є перешкоди;
 - в) Вкажіть, що заважає виконувати професійні обов'язки

-
8. Які перспективи подальшого розвитку Вашої організації, щодо надання послуг у сфері фізичної культури та спорту?

Просимо залишити (за згодою) контактну інформацію. Це допоможе нам і в подальшому враховувати Вашу думку при аналізі отриманої інформації.

Дякуємо за співпрацю! Ви нам дуже допомогли.

АНКЕТА**для клієнтів структур, що надають послуги
у сфері фізичного виховання та спорту**

Шановний, респонденте! Кафедра Теоретичних основ олімпійського та професійного спорту НУК імені Макарова звертається до Вас з проханням взяти участь в опитуванні, результати будуть використані для написання кваліфікаційної роботи магістра. Метою даного анкетування є здійснення моніторингу рівня управління структурами у сфері фізичного виховання і спорту у Миколаївській області..

Результати цього анкетування будуть ретельно вивчені та враховані. Анонімність і конфіденційність гарантуємо. Ми будемо вдячні за Ваші відверті відповіді та пропозиції.

1. ПІБ _____
 2. Стать
 - а) Жінка;
 - б) Чоловік
 3. Назва спортивної організації, яку Ви відвідуєте.

 4. Скільки часу Ви відвідуєте даний заклад?

 5. Чому Ви відвідуєте даний заклад?

 6. Які послуги з перелічених Ви обираєте?
 - 1) Участь у спортивних заходах;
 - 2) Відвідування занять з фізичної культури і спорту;
 - 3) Користування освітніми та інформаційно-консультативними послугами;
 - 4) Отримання послуг з фізкультурно-спортивної реабілітації;
 - 5) Ремонт спортивного устаткування та інвентарю;
 - 6) Прокат спортивного інвентарю;
 - 7) Інші послуги _____
 7. За шкалою від 1 до 5 оцініть якість надання послуг даною організацією. Де 1 бал – це найнижчий рівень, а 5 балів – найвищий. _____
 8. Чи відповідає рівень послуг в даній організації Вашим запитам?
 - а) Так;
 - б) Ні;
 - в) Частково;
 - г) Що не влаштовує? Свій варіант відповіді. _____
-

9. Які проблеми в наданні послуг існують?
- а) Умови для проведення занять;
 - б) Нестача обладнання;
 - в) Низький рівень кваліфікації персоналу;
 - г) Свій варіант відповіді

Дякуємо за співпрацю! Ви нам дуже допомогли.